

Shahid Beheshti University
Faculty of Literature and Human Sciences
Department of History

Journal of History of Iran
Vol 17, No 1, Spring & Summer 2024
ISSN: 2008-7357 E-ISSN: 2588-6916

DOI: <https://doi.org/10.48308/irhj.2024.234320.1286>

Research Paper

Content Analysis of Endowment Documents of the Clergy in the City of Barforosh during the Qajar Period (1210-1344 AH)

1. Farshid Noroozi,^{ID} 2. Hamidreza Aryanfar^{ID}

1. PhD in the history of Islamic Iran, Payam Noor University, Tehran, Iran, (*Corresponding Author*),

Email: Farshidnorozi20@student.pnu.ac.ir

2. Assistant Professor, Iranology Foundation, Tehran, Iran, Email: Aryanfar@iranology.ir

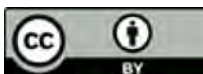
Received: 2023/12/30 PP 175- 210 Accepted: 2024/03/12

Abstract

Clergymen were an influential class during the Qajar period, and played a decisive role in the Iranian social and political life at that time. The surviving documents from this period show that clerics played an active role in public benefit, and religious and charitable affairs among other social groups through endowments (Waqf). Endowments, as one of the economic capitals during the Qajar period, increased the influence and prestige of clerics among different classes and played an active social role among them. Nevertheless, the endowment documents related to this group in the Qajar period have been less investigated. Examining the contents of clerics' endowments will help in obtaining information about the types, uses, and characteristics of the endowments of this social group, as well as acquiring first-handed information about jobs, markets, caravanserais, houses, takyehs and mosques in the neighborhoods of Barforosh city during the Qajar era.

Keywords: Clergymen, Endowments, Qajar Period, Endowment Documents, Barforosh (Babol).

Citation: Noroozi, Farshid and Hamidreza Aryanfar. 2024. *Content Analysis of Endowment Documents of the Clergy in the City of Barforosh during the Qajar Period (1210-1344 AH)*, Journal of History of Iran, spring and summer, Vol 17, no 1, PP 175-210.

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Introduction

In Iran during the Islamic era, the endowment, as the most obvious example of benevolence, cooperation, and lasting righteous action, was and is the source of many scientific, cultural, social, and economic services. This long-lasting tradition was popular in Iran during the Qajar period and earlier periods, and the political and military events and developments of this period could not stop people's attention from this benevolent cause. During the Qajar era, clerics were one of the important and influential groups in the society of the Qajar era, who paid a lot of attention to the issue of endowment and dedicated a large part of their property to religious and charitable causes. In this article, the endowments of the clerics of the city of Barforosh (Babol) in Mazandaran province, during the rule of the Qajars, are examined. From this point of view, in this article, the clerics of Barforosh City have been examined as waqifs and not as trustees. Also, the endowments of letters have been selected, whose endowment was within the city of Barfarosh.

Materials and Methods

This research aims to analyze the content of waqfnamahs (endowment documents) of the clergy in the city of BarForosh during the Qajar period (1210-1344 AH). The study will use a content analysis approach to examine the following aspects of the waqfnamahs. To analyze and explain the expenditures of endowments made by the clergy. To determine the extent and diversity of these endowments and their functions. To extract statistics and information from the documents to achieve the aforementioned objectives. The research will use a quantitative and qualitative approach to analyze a sample of endowment documents (waqfnamahs) from the city of Bar Forosh. The waqfnamahs will be collected from the archives of the city of Bar Forosh and other relevant libraries and institutions. The data will be analyzed using statistical methods and content analysis.

Results and Discussion

During the Qajar period (1785-1925), the country experienced significant political, social, and economic changes. One group that played a key role in these transformations was the clergy. The clergy were a powerful and influential class in Qajar society. They held significant religious authority and played a vital role in the education and moral guidance of the population. In addition,

they were often involved in politics and government. One of the ways that the clergy exercised their influence was through the use of endowments (waqf). Endowments are charitable donations that are made in perpetuity. They can be used to support a variety of purposes, such as religious education, healthcare, and public works. Endowment documents (waqfnamahs) are a valuable source of information about the social, economic, and religious history of the Qajar period. They provide insights into the role of the clergy in society, the types of institutions that they supported, and the impact of their endowments on the community. The study of endowment documents from the city of Bar Forosh can shed light on the types of endowments that were established by the clergy, the purposes of these endowments, and the beneficiaries of these endowments. Endowments had a significant impact on Qajar society. They helped to provide essential services, such as education and healthcare, to the population. They also played a role in promoting economic development. In addition, endowments helped to strengthen the social and political power of the clergy. By providing for the needs of the community, the clergy were able to build trust and goodwill among the population. This, in turn, gave them greater influence in political and social affairs. The study of endowment documents from the city of Bar Forosh can provide valuable insights into the role of the clergy in Qajar society. This research can help us to better understand the social, economic, and religious history of this important period in Iranian history. This study will contribute to the understanding of the role of the clergy in the social, economic, and religious life of Iran during the Qajar period. It will also provide valuable information for policymakers and scholars interested in the history of waqf in Iran.

Conclusion

The findings of the research show that among the endowed property of clerics, land, house, shop, and garden were the most abundant, and regarding the endowments of clerics, bar vendors, recitation and mourning of Imam Hossein (P.B.U.H.) are in the first rank, charity, and charitable works, and children are in the next rank. Also, the creation of endowments by clerical merchants in the era of Naser al-Din Shah and the years after that was more prosperous due to the registration, management, and preservation of endowments in the form of the new bureaucratic system and the increase in the income level of the society compared to the early days of the Qajar rule.

دانشگاه شهید بهشتی
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه تاریخ

مجله تاریخ ایران

سال ۱۷، شماره ۱، بهار و تابستان، ۱۴۰۳

شاپا الکترونیکی: 2588-6916 شاپا: 2008-7357

DOI: <https://doi.org/10.48308/irhj.2024.234320.1286>

مقاله پژوهشی

تحلیل محتوای اسناد موقوفات روحانیون شهر بارفروش در دوره قاجار (۱۲۱۰-۱۳۴۴ق)

۱. فرشید نوروزی، ۲. حمیدرضا آریان فر

۱. دکتری تاریخ ایران اسلامی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)، رایانامه: Farshidnorozi20@student.pnu.ac.ir

۲. استادیار، بنیاد ایران‌شناسی، تهران، ایران، رایانامه: Aryanfar@iranology.ir

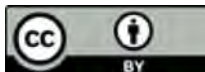
دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۰۹ صص ۱۷۵-۲۱۰ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۲

چکیده

روحانیون طبقه‌ای بانفوذ در دوره قاجاریه به شمار می‌آمدند و در حیات اجتماعی و سیاسی ایران در آن زمان نقشی تعیین‌کننده داشتند. اسناد برجای‌مانده از این دوره نشان می‌دهند روحانیون، از طریق وقف، در امور عام‌المنفعه و مذهبی و خیریه حضور فعالی داشتند. وقف به عنوان یکی از سرمایه‌های اقتصادی در دوره قاجار، باعث افزایش نفوذ و اعتبار روحانیون در میان طبقات مختلف اجتماعی گردید. با وجود این، اسناد موقوفات مربوط به این گروه در دوره قاجار کمتر بررسی شده است. بررسی مندرجات وقف‌نامه‌های روحانیون کمک می‌کند از ویژگی‌ها و انواع مصارف موقوفات این گروه اجتماعی و نیز از مشاغل، بازارها، کاروانسراها، خانه‌ها، تکایا و مساجد و محلات شهر بارفروش در دوره قاجار اطلاعات نابی به دست آید. این پژوهش بر آن است با روش تحلیل محتوا و از طریق مطالعه مندرجات و محتوای اسناد وقف‌نامه‌های روحانیون واقف شهر بارفروش، مسائلی همچون مصارف موقوفات روحانیون، میزان و تنوع موقوفات و کارکرد آنها را بررسی و تبیین نماید. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند در میان اموال وقف‌شده روحانیون، زمین، خانه، دکان و باغ بیشترین فراوانی را دارند و در مورد مصارف موقوفات روحانیون، تعزیه‌داری و عزاداری امام حسین (ع) در رتبه اول و امور خیریه و عام‌المنفعه و اولاد در مراتب بعدی قرار دارند. همچنین موقوفات در عصر ناصرالدین شاه و سال‌های بعد از آن رونق بیشتری داشت که دلیل آن ثبت، مدیریت و حفظ موقوفات در قالب نظام دیوان‌سالاری جدید و افزایش سطح درآمدی جامعه نسبت به دوران آغازین حکومت قاجاریه بود.

واژه‌های کلیدی: روحانیون، وقف‌نامه‌ها، دوره قاجاریه، اسناد وقفی، بارفروش (بابل).

استاد: نوروزی، فرشید و حمیدرضا آریان فر. ۱۴۰۳. تحلیل محتوای اسناد موقوفات روحانیون شهر بارفروش در دوره قاجار (۱۲۱۰-۱۳۴۴ق)، مجله تاریخ ایران، بهار و تابستان، سال ۱۷، شماره ۱، ۱۷۵-۲۱۰.

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

مقدمه

وقف با انگیزه نیکوکاری دارای سابقه‌ای طولانی در تاریخ بشر است. توجه انسان به این موضوع ریشه در میل او به ماندگاری و جاودانگی دارد؛ انسان با صرف بخشی از دارایی‌اش در امور عام‌المنفعه، نامش را جاودانه می‌سازد. در فرهنگ ایرانی روحیه احسان و نیکوکاری و نوع‌دوستی غالباً در قالب سنت حسنه وقف و امور خیریه و عام‌المنفعه نمود یافته و همواره پاداش و اجر فراوان اخروی و شهرت و نام نیک واقف را به همراه داشته است. در ایران دوران اسلامی، وقف، به عنوان بارزترین مصداق احسان، تعاون و عمل صالح ماندگار، منشأ خدمات علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بوده و همواره مورد اقبال بوده است. این سنت دیرپا در ایران دوره قاجار رواج داشت و رویدادها و تحولات سیاسی و نظامی این دوره نتوانست توجه مردم را از این امر خیرخواهانه باز دارد. در این دوره، روحانیون که از گروه‌های مهم و ذی‌نفوذ در جامعه بودند، به موضوع وقف توجه زیادی داشتند و بخش زیادی از اموال خود را وقف امور مذهبی و عام‌المنفعه می‌کردند. در این مقاله موقوفات روحانیون شهر بارفروش (بابل)^۱ ایالت مازندران در زمان حکمرانی قاجارها بررسی می‌شود. از این منظر، روحانیون شهر بارفروش به عنوان واقف و نه به عنوان متولی در نظر گرفته شده‌اند. همچنین وقف‌نامه‌هایی انتخاب شده‌اند که موقوفه آنها در محدوده شهر بارفروش بوده است. در این پژوهش با بررسی اموال وقف‌شده و مصارف آن، با محوریت اسناد موقوفات اداره اوقاف و امور خیریه بابل، سعی می‌شود تحلیلی در این زمینه به دست آید. در واقع با بررسی اسناد موقوفاتی که روحانیون دوره قاجار در بارفروش ثبت کرده‌اند، هم به آگاهی بیشتری در مورد مصارف و کارکردها و ویژگی‌های موقوفات این طبقه اجتماعی دست پیدا می‌کنیم و هم به اطلاعاتی ناب درخصوص مشاغل، بازارها، کاروانسراها، خانه‌ها، تکایا، مساجد و محلات شهر بارفروش در این دوره تاریخی می‌رسیم. چنین موضوعی تاکنون مورد توجه پژوهشگران قرار نگرفته است و این مقاله از این جهت پژوهش جدیدی محسوب می‌شود.

روحانیون در دوره قاجار

روحانیون که در دوران اسلامی همواره از گروه‌های تأثیرگذار جامعه بودند، در عصر قاجار و بعد از آن به واسطه حضور در عرصه‌های اجتماعی و فرهنگی در مقایسه با سایر گروه‌های اجتماعی از شأن و حقوق اجتماعی قابل ملاحظه‌ای بهره‌مند شدند. آنها در این دوره، با بهره بردن از مشروعیت محدود دولت و افزایش نفوذ خود در جامعه شیعه به عنوان نمایان موقت امام، موقعیت اجتماعی تعیین‌کننده‌ای به دست

۱. حدود جغرافیایی شهر بارفروش در دوره قاجار به از شمال به بندر مشهدسر (بابلسر فعلی)، از شرق به شهر ساری، از غرب به شهر آمل و از جنوب به منطقه بندپی محدود بود. تجارت در بارفروش در دوره قاجار به رونق داشت و این شهر نه تنها مرکز تجاری ایالت مازندران، بلکه یکی از مهم‌ترین شهرهای تجاری آن زمان محسوب می‌شد که از طریق بندر مشهدسر با روسیه به‌ویژه بندر حاجی طرخان تجارت می‌کرد.

آوردند، به گونه‌ای که این موقعیت سبب شد بیشتر به مردم نزدیک شوند و از نهاد سیاسی کناره بگیرند (کمالی، ۱۳۸۱، ۶۸). حکومت قاجار برای اجرای وظایف مختلف عمومی به همکاری علما نیاز داشت و در شهرهای بزرگ، امام‌جمعه، شیخ‌الاسلام، قاضی و پیش‌نماز مساجد بزرگ را منصوب می‌کرد و به آنان موجب می‌پرداخت، با وجود این، موقعیت علما هرگز همانند موقعیت یک کارگزار حکومت نبود و روحانیان نزد مردم از چنان مقامی برخوردار بودند که شاهان قاجار ناگزیر در احترام گذاشتن به آنها با مردم همصدا می‌شدند. آنها تنها گروهی بودند که در غیاب وسیله‌ای مؤثر برای بیان افکار عمومی، به عنوان یک عامل بازدارنده در برابر حکومت عمل می‌کردند. روحانیان گاهی می‌توانستند مانع برخی از اقدامات شوند و نقش مصلح را ایفا نمایند و در حد امکان پناهگاه مردم در برابر ظلم و بی‌عدالتی باشند. همچنین علما تماس دائمی با مردم داشتند و میان آنها همبستگی وجود داشت، حال آنکه مقامات حکومتی اغلب به هنگام جمع‌آوری مالیات و سربازگیری با مردم در تماس بودند (لمبتون، ۱۳۷۵، ۳۶۲-۳۶۳). به طور کلی، قدرت اجتماعی علما و روحانیون در عصر قاجاریه افزایش یافت و به تبع آن بر امتیازات اقتصادی، حقوقی و سیاسی آنها افزوده شد. در این دوره، رواج و رعایت قانون شرع، واگذاری مناصب قضایی و آموزشی به روحانیون و تصدی موقوفات، مدارس دینی، محاکم شرعی و برخی امور دیوانی و دفتری بر قدرت روحانیت افزود (الگار، ۱۳۵۹، ۳۵؛ بشیریه، ۱۳۷۷، ۲۴۲).

اداره اوقاف در دوره قاجار

نظام اوقاف را در دوره قاجار (۱۲۱۰-۱۳۴۴ق) می‌توان از حیث چگونگی اداره، به سه مقطع زمانی تقسیم کرد: در مقطع زمانی اول که از آغاز حکومت قاجار در سال ۱۲۱۰ق تا ۱۲۷۱ق را در بر می‌گیرد، ثبت و اداره موقوفات و تولیت آنها بیشتر تحت نظر و نفوذ روحانیون و مجتهدان بود. اگر ملک وقفی در محل زندگی یک مجتهد یا روحانی برجسته بود، معمولاً برای اداره آن به نظر او توجه می‌شد. علاوه بر این، روحانیون و مجتهدان برجسته با مهر کردن ذیل اسناد موقوفه، صحت و اصالت آنها را تأیید می‌کردند (ملکم، بی‌تا، ۱۶۶؛ الگار، ۱۳۶۹، ۲۱). مقطع دوم، فاصله سال‌های ۱۲۷۱ق تا پیش از تصویب قانون اوقاف و معارف کشور (۱۳۲۸ق) را در بر می‌گیرد. در این دوره که مقارن با حکومت ناصرالدین شاه و تلاش‌ها برای تغییر و تحول در ساختار اداری کشور بود، سعی شد مدیریت کلی امور موقوفات به وزارتخانه‌ای واگذار شود که عناوینی چون «وزارت معارف و اوقاف»، «وزارت وظایف و اوقاف»، «وزارت فواید عامه»، «وزارت معارف، اوقاف و پست» به آن داده شد (مستوفی، ۱۳۸۴، ۸۸-۸۹؛ خورموجی، ۱۳۶۳، ۲۴۳). همسو با این تصمیم‌گیری، برخی امور موقوفات در اختیار متصدیان این وزارتخانه‌ها قرار گرفت که به تدوین برخی ضوابط و صدور فرمان‌هایی برای ساماندهی موضوعات مرتبط با اوقاف

می‌پرداختند (آدمیت، ۱۳۸۵، ۱۷۶). با وجود این، از نقش نظارتی روحانیون بر موقوفات کاسته نشد، زیرا براساس همان ضوابطی که وزارتخانه‌های متولی امر موقوفات صادر کرده بودند، صورت حساب‌های دخل و خرج موقوفات می‌بایست پس از تأیید مجتهدین برای وزارت وظایف و اوقاف ارسال می‌شد (لمبتون، ۱۳۸۸، ۹۴). مقطع سوم، به سال‌های پس از برقراری حکومت مشروطیت (۱۳۲۴ق) برمی‌گردد که مجلس شورای ملی با تصویب قانون «وزارت معارف، اوقاف و صنایع مستظرفه» در سال ۱۳۲۸ق، قانونمند کردن اداره وقف و استفاده از عواید موقوفات برای توسعه معارف کشور را مد نظر قرار داد (ریاحی سامانی، ۱۳۷۸، ۳۴).

موقوفات روحانیون بارفروش در دوره قاجار

در دوره قاجار، برخی از روحانیون شهر بارفروش، همانند دیگر گروه‌های اجتماعی، همه یا بخشی از اموال و املاک خود را وقف کردند. فهم نیت روحانیون و مصارف این وقف‌ها نیازمند بررسی متن اسناد وقف‌نامه‌هاست. بنابراین، در ادامه، ابتدا جدولی از موقوفات روحانیون شهر بارفروش ارائه می‌شود و سپس با استفاده از اطلاعات این جدول، هر یک از این موضوعات به صورت مبسوط بررسی می‌گردد.

جدول ۱. موقوفات روحانیون شهر بارفروش در دوره قاجار

واقف	نوع موقوفه (رقبه)	نیت (مصرف)	سال وقف (هجری قمری)	شماره سند اوقافی
آقایان شیخ الاسلام	وقفی قریه خشک‌رود و نیم باب دکان ارسی‌دوزی و در راسته بازار ارسی‌دوزی واقعه در بارفروش و حمام اجابن و قریه شنکریج از موقوفه مرحوم آقابابای شیخ الاسلام	تعزیه‌داری خامس آل عبا	۱۲۷۰	۲۶/ب
آقا شیخ ابوالحسن بارفروش	تمامت شش دانگ یک باب سراخانه سفال‌پوش ملکی مختص متصرفی خود را که واقع در محله اجابن من محلات بارفروش و محدود حدود اربعه ذیل است: شرقاً خانه حاجی بابا سقط‌فروش که سابق خانه حاجی محمدعلی بود، غربیاً خانه مرحوم ملا محمدحسن عطار، جنوبیاً کوچه خاص، شمالیاً خانه کربلایی تقی ابوکاظم مع کلماتی متعلق بها از مر و مدخل و جدار و استنجان و لسایر ملحقات و مضافات از ارض و اعیان بلا استثناء شیء و جزء	بر جهت عزاداری خامس اصحاب کساء و برگزیده حضرت یکتا سرور سینه فاطمه زهرا جناب سیدالشهدا حضرت ابی عبدالله (ع) و سایر ائمه هدی صلوات الله علیهم و اصحاب و انصار ایشان	۱۳۲۹	۳۱/الف

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
۱۲/ج	۱۲۶۸	از برای سرکار عظمت مدار شمس خافقین جناب ابی عبدالله الحسین (ع) و صیغه وقف علی نهج شرع نبوی (ص) سمت جریان پذیرفت.	وقف مؤید و حبس مخلد نمود یک باب سفال پوش واقع در بازار که محدود است حدود اربعه ذیل: شرقیاً غربیاً خیابان بازار، جنوبیاً دکان موقوفه حاجی میرزا خلیل، شمالیاً دکان موقوفه حاجی ابراهیم اصفهانی	ملا حنیف
۹/خ	۱۳۱۸	وقف صحیح شرعی نمود بر جهت تعزیه داری خامس آل عبا (ع) که منافع آن ملک در خانه واقف صرف تعزیه داری شود.	یک قطعه زمین که تخمیناً دو چل نیم می شود که واقع و کائن است در آزاد گله، محدود است به حدود اربعه مفصله شرقیاً زمین مشهدی علی اکبر، غربیاً زمین ورثه کربلایی جعفر، جنوبیاً زمین واقف، شمالیاً زمین ورثه حاجی محسنا	ملا خداداد
۵۸/الف	۱۲۹۶	هر ساله منافع اراضی مزبور را به نحوی که معمول و متعارف فیما بین شیعه اثنی عشریه است، از قبیل صرف اطعام و شرب چای و شربت و صرف روشنایی و سایر وجوهات، به نحوی که متولی صلاح بدانند، در صورت امکان در حسینیه قریه مزبوره در ایام عشره عاشورا و الا در غیر آن تکیه از هر زمان و هر مکان که ممکن است، صرف در تعزیه داری حضرت والا مرتبت ابا عبدالله الحسین ارواحنا فداه و سایر ائمه و شهدای بدر و صحرای کربلای به نحوی که معمول و متعارف در جهت تعزیه داری است نماید.	وقف مؤید و حبس مخلد نمود همگی و تمامت پنج قطعات اراضی خشکه زاری خود را که متصرفی و ایتیاعی خودش است که برخی واقع در قریه درزی کالا و برخی در ود که هر یک از قطعات محدود به حدود اربعه مفصله در ورقه و هامش ورقه می باشند.	مشهدی انور دینا
۸/ش	۱۲۵۴	در ایام تعزیه که دهه عاشورا باشد، در تکیه مرحوم والد واقف که واقع است در جنب غربی راسته بازار بلده بارفروش و صرفه تعزیه را از قبیل ایش و اطعام و سوخت و شربت و غیره و اجرت روضه خوان و سایر وجوهاتی که لازمه تعزیه داری است شود، بعد از ایام دهه عاشورا چهار مجلس با پنج مجلس مردانه با تزئین آراسته نماید به قدر کفایت تنخواه تا بیست و هشت صفر المظفر همان حال متولی مختار است به هر جا که صلاح و حرفه است تعزیه داری نماید و چهار عشر دیگر را هر ساله در دهه عاشورا متولی الی اسمه مصارف تعزیه جناب سیدالشهدا علیه الاف التحیه و الثنا در تکایای مفصله واقعه در بارفروش و روضه خوانی بی بی رقیه واقع در جنب غربی تکیه مرحوم شیخ میرزا آقا و مقبره مرحوم ابونصیر علی البویه تقسیم و توزیع نموده تفاوتی فرمودند تکیه سبزه میدان، تکیه شاه زنگی، تکیه بیسرت، تکیه شمشیرگر محله، تکیه ملا جعفر، تکیه زرگر محله، تکیه شهدا، تکیه رودگر محله، تکیه گله محله، تکیه باقر ناظر، تکیه سر حمام، تکیه مرادیبک، تکیه بیاغ کالا، تکیه سید جلال، تکیه میرزا هادی، تکیه درویش خیل، تکیه حصیر فروشان، تکیه اوجابین، تکیه چهارشنبه پیش، تکیه نقیب کالا، تکیه آستانه، تکیه قصاب کالا، که مباشرین تعزیه تکایا به اطلاع و صواب دید متولی موقوفه صرف تعزیه داری نماید.	تمامی دو دانگ از کل شش دانگ درزی کالا و طرقتی کالا از مزارع آبی و خشکه زاری و توت و تلموار و خانقاه و حمام و آبدنگ و ممر و مدخل و کل ما یتعلق بها را که من قراء بلوک لاله آباد می باشد و از غایت وضوح و اشتها قریبتین مذکور تین که مستغنی از تحدید است و همگی و تمامی چهار باب دکان متصله به همدیگر را که واقعات در راسته باز را بلده بارفروش در جنب غربی بازار دروازه عالیجه خانلرخان حدود دکانین شرقیاً راسته بازار غربیاً خانه عالیجه خانلرخان جنوبیاً دکان واقف شمالیاً دکان آقا یوسف ولد واقف مزبور	فتح المشایخ افان شیخ محمد علی

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
ع/۱۸۷	۱۳۳۳	بر جهت عزاداری خامس آل عبا و برگزیده حضرت متعال عالم اسرار صمدیه و واقف رموز احدیت گل گلبن وفا و قتیل فرقه دعا امام التقلین حضرت ابی عبدالله الحسین (ع) و سایر ائمه هدی و رسول خدا (ص) و فاطمه زهرا صلوات الله علیهم و اصحاب و انصار ایشان ارواحنا لهم الفداه که همه ساله این یک سهم بعد از وضع یک عتبر حق التولیه و بعد از وضع مخارج لازمه هر قدر بماند در ایام عاشورا از وضع مخارج منفع از تعیین و بعد از عاشورا تا آخر ماه صفر هر قدر کفایت نماید به نحو متعارف زمان در نصف سراخانه که مفروز از شش به جهت مقبره خود معین نموده و بقیه این سه دانگ مفروز وقف بر محل اقامه عزاداری واقع در محله پیاکلا من محلات بلده بارفروش است صرف عزاداری جناب سیدالشهدا و سایر ائمه هدی نمایند و هرگاه به جهت متولی ممکن شود، بعد از مخارج عاشورا، مجالس سالیانه مستمری هفته و در هر شبی که متولی صلاح بداند به صرف قند و جای اقامه عزا نماید و الا در صورت عدم امکان بعد از عاشورا الی آخر ماه صفر صرف عزاداری نماید.	تمامیت یک سهم از دو سهم حصه و مهم ملکی متصرفی خود را از چهارده سهم از سه دانگ مشاع از شش دانگ قریه معروف به تاج الدوله من قرای بلوک جلال از رک و نصف حصه ملکی خود از مزرعه بیجاکالا دشت که از غایت وضوح منفع از تعیین و بعد از عاشورا تا آخر ماه صفر هر قدر کفایت نماید، به جمع متعلقات به قریه مزبوره از مزارع رطبه و یاسه و خانقاه و مراتع و سایر ما يتعلق بها بالنسبه به یک سهم به ضمیمه نصف از دو ملکی خود را که واقع در شاه عابدین کلاهی من توابع امیرکالا که قطعه پنج چارک و قطعه شش چل ضربی می باشند مع جمع متعلقات به آنها از عمر و مدخل و اشجار و غیرها بالنسبه به نصف اراضی مسطوره	شیخ عبدالجلیل
ع/۱۸۷		وقف صحیح شرعی و حبس ملی نمود بر دو دختر خود، ضرارت ماب، طهارت انتساب، خدیجه خاتون و آمنه خاتون و بر اولادان این دو دختر که در هر طبقه منافع آنها را اولاد ایشان سهم هر یک را که نصف از یک سهم است للذکر مثل خط الانثیین ببرند هرگاه اعقاب یکی از این دو دختر منقطع شود وقف است بر اعقاب آن دختر دیگر که اعقاب او باقی است.	از دو سهم حصه و مهمی خود را از چهارده سهم از سه دانگ مشاع از شش دانگ قریه تاج الدوله و نصف دیگر از سهم ملکی خود از مزرعه بیجاکالا دشت را مع جمع متعلقات به قریه بلا استثنا جزئی از مزارع و مراتع و خانقاه و غیره، از دائر و بائر از جنگل و آباد، بالنسبه به یک سهم و نصف دیگر از دو قطعه از خشکه زاری واقع در شاه عابدین کلا را که محدود فرق است به انضمام سه دانگ مفروز از شش دانگ یک باب سراخانه واقع در محله بیجاکالا را که سمت غرب سراخانه است.	شیخ عبدالجلیل
ش/۱۰	۱۳۴۲	وقف کند بر تعزیه داری حضرت ابا عبدالله الحسین ارواحنا فداه و ائمه هدی سلام الله علیهم و سایر شهدا	شش دانگ خانه ملکی متصرفی مختصی مسکونی مرا که واقع است در قرب جوار امامزاده عبد المعصوم واقع در محله با فر ناظر من محلات شهر بارفروش	شیخ علی تاجر رشتی الاصل

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
ع/۱۰۸	۱۳۳۲	تعزیه خامس آل عبا حضرت سیدالشهدا ارواحنا فداه	شش دانگ یک باب سراخانه ملکی	شیخ علی بن بارفروش
ش/۴	۱۳۰۸	از برای اینکه در ثلث از منافع املاک موقوفه صرف اطعام و سایر لوازمات مجلس تعزیه انبیا و اوصیا و شهدا و صلحا رضوان الله علیهم که غالب اهل مجلس از علما و طلاب و فقرا بوده نمایند و تفت دیگر در فطار و سحور مبارک ماه رمضان و سایر حوائج بر فقرا و مضطربین جمعاً و یا منفرداً هر نحوی که صلاح در نظر متولی است صرف و خرج نمایند.	همگی و تمامی اعیان و املاک از موروثی و ابتیاعی که واقع‌اند بعضی از آنها در بلده طیبه بارفروش و برخی در بابل کنار اما در بابل کنار پس دو خمس از سه دانگ قریه کلاریکلا و مرتع عطر و لبر که واقع است در پشت گارانکلا بابل کنار بلده بارفروش پس باغ ابومحله من محلات آن و دو خانه واقع در طوقدارین از درونی و بیرونی شرقی و غربی که متصل اند و هر یک از باغ و دو باب خانه محدودند به حدود مفصله ذیل: شرقاً خانه مشهدی یوسف، جنوباً کوچه عام، غرباً برخی کوچه عام، شمالاً خانه ورثه مرحوم ملا احمد علی علاقه‌مند، شرقاً باغ و کوچه عام، غرباً باغ احمد ملا علی اکبر، جنوباً کوچه عام شاهکل، شمالاً کوچه خاص باغ	افتخار شیخ محمد حسن (شیخ کبیر)
ع/۲۸	۱۳۰۲	در ماه محرم یا صفر صرف عزاداری کند و مجلس عزای آقای مظلوم مرا برپا کند و متولی در تعیین زمان مختار است در شب باشد یا روز، صبح باشد یا غیر، کما اینکه در کیفیت صرف و خرج مختار است اکلاً اشرباً و اجره رضیاً در هر زمان هر قسمی که اهل آن عصر و زمان اقامه مجلس عزای می‌کنند.	یک باب خانه معروف به حسینیّه که حد شرقی آن خانه اندرونی مسکونه حقیر و وقف بر اولاد است و حد غربی آن خانه شیخ محمد عطار است از برای این خانه در راه است یکی از محله میانکت و دیگری از محله مرادیبیک یک باب خانه در محله مرادیبیک سمت جنوب آن خانه ملاحسینیعلی روضه‌خوان و سمت شمال آن خانه کربلایی غلامعلی پسر مرحوم ملا محمود است. یک باب خانه دیگر واقع در محله سید جلال به سمت شمال خانه مسکونه آخوند ملا علی اکبر و به سمت غرب و جنوب ورثه مرحوم کربلایی تقی بنا و سمت شرق خانه وقفی تکیه سید جلال است. یک باب دیگر خانه واقع در محله سید جلال سمت غرب رودخانه‌ها رود است و سمت جنوب و شمال آن به کوچه خانه و خاص است شش دانگ هر یک از چهار باب با کافه توابع و لواحق آن وقف مجموع چهار بات به منزله یک باب می‌باشند.	شیخ علی‌الحسین

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
ع/۲۸	۱۳۱۰	وقف بر جمیع اولاد من است که منافع آن هر ساله بعد از تعمیرات لازمه باید بین ایشان للذکر مثل حظ الانثیین تقسیم شود.	تمام شش دانگ خانه بزرگ مسکونه حقیر با کافه توابع و لواحق آن از جدیدالبناء و عتیق	شیخ عبدالحسین
ع/۲۸	۱۳۱۴	صدیقۀ کبری فاطمۀ زهرا صلوات الله و سلامه علیها و علی ابنها و امها که هر ساله منافع آن بعد از وضع دو عشر حق التولیه و مخارج تعمیرات لازمه، آنچه باقی بماند در حسینیه در ماه جمادی لثانی در چهار یوم آن اقامۀ عزای معصومۀ شش دانگ یک باب خانه که سمت جنوب حسینیه واقع است و سمت شرق آن کوچه ششم ماه باشد در کیفیت صرف و خرج اکلا و خاص و سمت غرب آن باغچه خانه ورثه مرحوم آقا سید نصرالله است و حد جنوب آن خانه دیگر است با جمیع توابع و لواحق آن وقف است.	شش دانگ یک باب خانه که سمت جنوب حسینیه واقع است و سمت شرق آن کوچه ششم ماه باشد در کیفیت صرف و خرج اکلا و خاص و سمت غرب آن باغچه خانه ورثه مرحوم آقا سید نصرالله است و حد جنوب آن خانه دیگر است با جمیع توابع و لواحق آن وقف است.	شیخ عبدالحسین
ع/۲۸	۱۳۱۸	بر جهت عزاداری حضرت حسین صلوات الله علیه	سه دانگ از شش دانگ از یک باب خانه مسکونه خیر الزوار کربلایی یوسف از وقف می باشد.	شیخ عبدالحسین
ع/۲۸	۱۳۱۸	اهل علم و علما و فقها و مجتهدین که قابل انتفاع باشند و مادامی که اولاد من قابل انتفاع و محتاج اند به غیر مآذون نیستند.	تمام کتب ملکی حقیر	شیخ عبدالحسین
ع/۲۸	۱۳۱۸	وقف نمودم از برای کتب موقوفه خودم به این نحو که هر ساله متولی از مجموع منافع آن سال دو عشر حق التولیه بردارد پس از مابقی به تعمیرات لازمه آن خانه بپردازد که خانه خراب و ویران نشود. پس از مابقی کتب مرا تعمیر و صحافی کند اگر تعمیر داشته باشد و اگر چیزی باقی نماند کتاب بخرند و بر کتب موقوفه من بیفزایند و هر کتابی که از برای اهل علم و ایمان انفع باشد آن را مقدم ندارند.	شش دانگ یک باب خانه ملکی متصرفی خودم را که واقع است در کوچه معروف به ملا محله از توابع محله مرادبیک من محال بارفروش که حد جنوب آن برخی خانه ورثه مرحوم ملاک علی شهیمزاد و برخی خانه مشهدی محمد دلال است و حد شرق آن کوچه خاص و حد شمال آن خانه موقوفه فاطمه من است که در جنوب حسینیه واقع است.	شیخ عبدالحسین

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
ع/۷۲	۱۳۲۱	بر جهت تعزیه گلگون کفن صحرای کربلا و خونین بدن بیداء نینوا حضرت خامس آل عبا علیه آلاف التحیه و الثنا و سایر شهدا	همگی و تمامت چهار چل زمین خشکه زاری ملکی مختصی خود را که واقع است در محله آزاد بن با کافه توابع و لواحق آن من الاشجار و غیرها و به انضمام دو باب دکان که واقع است در جنب خانه واقف باشد با کافه ملحقات شرعی و منضمت مالیه و مضافات عرفیه که موقوفین مسطورین از غایت وضوح و نهایت ظهور غنی از تحدید و مستعلی از توصیف اند.	کرابی ملا علی
ی/۸	۱۳۲۲	بر جهت تعزیه داری حضرت سیدالشهدا ابی عبدالله الحسین و سایر معصومین سلام الله علیهم اجمعین و انصار و اتباع ایشان حق شهداء بدر و حنین رضوان الله علیهم اجمعین به روش معمول بین فرقه ناحیه اثنا عشریه	یک باب سرراخانه ملکی متصرفی ایتبایی خود را که واقع است در عطار محله فی محلات بلده طیبه بارفروش و مشتمل است بر یک اطاق، یک ایوان و یک فوقانی و یک مطبخ و محدود است به حدود اربعه مفصله ذیل با جمیع توابع و لواحق و مضافات و منضمت آن از عرصه و اعیان، شرقیاً خانه مسکونه خود واقف موقوف، غرباً کوچه خاص، جنوباً ایضاً کوچه خاص، شمالیاً خانه جناب سلاله الاطیاب آقا سید جعفر و الاشجار و میاه و ابار و غیره ها ذکر ام لم یذکر... فی الجدار	کرابی شیخ یوسف عطار
ع/۶۶	۱۳۰۹	بر جهت عزاداری خامس آل عبا و برگزیده حضرت ذوالجلال گلگون قباى عرصه نینوا و یکه تاز میدان شمس المشرقین و امام الخافقین جناب شهادت مآب حضرت ابا عبدالله الحسین و سایر ائمه هدی صلوات الله علیهم و اصحاب و انصار ایشان سلام الله علیهم و ارواحنا لهم الفداه	همگی و تمامت شش دانگ یک باب سرراخانه سفال-پوش ملکی مختص متصرفی خود را که واقع در محله آستانه فی محلات بلده بارفروش و محدود است مع جمیع ما یتعلق بها من الممر و المدخل و الدیار و الاشجار و الحیطان و السجدران	کرابی ملا علی دواتگر
م/۱۴۹	۱۳۲۱	در تعزیه خامس آل عبا جناب سید الشهداء روح العالمین فداه و سایر الائمه سلام الله علیهم اجمعین در ایام عاشورا و غیر عاشورا صرف شود.	همگی و تمامی یک باب سرای خانه مسکونه سفال-پوش خودش را که عبارت از یک ایوان و یک اطاق و یک مطبخ بوده باشد مع کلما یتعلق بها من الممر و المدخل و الاشجار و غیرها	مشهری ملا آقا بن حبیب
م/۱۰۱	۱۲۸۴	در تعزیه جناب خامس آل عبا روحنا و روح العالمین فداه صرف شود، اطعام و اجرت روضه خوان و سایر ضروریات الایم فالایم	مساحت سه فقیز زمین اشجار واقعه موقوفه از فوت واقعه و کانه در او را که به کد یمن و عرق جبین غرس نمود.	مشهری ملا آقا

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
الف/۱۴۰	۱۳۱۵	در تعزیه خامس آل عبا گلگون کفن صحرای کربلا علیه الاف التحیت و الثنا و سایر اصحاب و الاتباع آن بزرگوار و ائمه اطهار و انبیای کبار به طوری که میان شیعیان معمول است نماید از اطعام و روضه خوانی و قند و چای و شربت به اقتضای زمان با امکان در محرم الی تا آخر صفر	بیست و چهار من ملک انجیل سی و چهار من از بیست و چهار من ملک بهار سرا یازده من ملک اشرف با کافه ملحقات و توابع آنها تمامت زمین واقعه در درزی کتی من محال بارفروش که مشهور است به سیاه کلا که تخمیناً سی جل است.	ملا ابوطالب بندپی الاصل
الف/۱۶۰	۱۳۲۷	هر ساله و همه ساله صرف در تکایای بازوار و غیره نماید از قبیل پول روضه خوان و نطق بشود یا سوخت شود و هر تکیه چهار هزار تکیه چوپان کلا تکیه سرحمام تکیه کاسگر محله چهار هزار تکیه آقا محله چهار هزار تکیه درزی کلا چهار هزار تکیه دیوکلا یک تومان تکیه میان دسته یک تومان هرگاه بعدها منافع موقوفات زیاد شود متولی در خانه خود خرج نماید.	مساحت پانزده چل و نیم زمین خشکه زاری زمین شن چل دیوکلا و یک جل در پهلوی ... زمین حاجی میرزا آقا مرحوم و ... یک جل ایضاً دو جل زمین واقع است در پهلوی درزی کلا ایضاً سه جل واقع است در شاموزی	ملا اسدالله
الف/۵۷	۱۲۶۹	هر ساله صرف در تکیه جناب آقا عبدالله الحسین (ع) بشود.	مساحت یک جریب و دو قفیز زمین مزروعی خود را که واقع است در آغوزجی دشت خانقاه خیرالله مشهدیان از ملک طلق خود را که محدود است به حدود اربعه واقع در قریه مزبوره و مقرر داشت که هر ساله مالیه زمین (شرقیاً جوی بزرگ مشهور به ولو کله غربیاً سامان یازده قفیز قاسم علی، جنوبیاً سامان علی فلی مشهدیان، شمالیاً سامان رضا علی و مشهدی ملا)	ملا اسماعیل
		اقامه عزاداری سرور شهیدان از اول عاشورا تا روز	۱. دو دانگ کاروانسرا ۲. یک دانگ از سه دانگ از شش دانگ قریه قطب کلا ۳. یک دانگ از شش دانگ قریه سلیمان کلا ۴. یک دانگ از شش دانگ موسی کلا شهیر به حلوائی کلا ۵. عزیزک سه ربع ۶. قریه جاری سه ربع از یک دانگ از شش دانگ ۷. قیصریه کهنه دو سهم از دوازده سهم از سه دانگ از شش دانگ از دو باب ۸. قریه سرامه و متان ۵. از نیم ۶۸۳ نخود از ۴۰ سیر از یک دانگ از شش دانگ ۹. یک باب سرراخانه واقعه در محله مرادیگ ۱۰. قریه جاری سه ربع از یک دانگ از شش دانگ ۱۱. قریه ولیک و بندار کلا از هر کدام نیم دانگ از شش دانگ از مزرعه آبی و خشکه از توت و تلوار و غیره هرچه را ملکیت سزد.	ملا آقاخان باخر

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
		۲۶/الف	۱۳۱۰	سیزدهم ماه محرم الحرام ۲ از شب چهاردهم تا شب اربعین ششم ماه شده.
الف/۲۴۴	۱۳۲۶	اقامه عزاداری	مساحت دوازده چل زمین خشکه‌زاری	ملا آقا جان رضی‌الله‌عنه
الف/۴۳	۱۳۱۹	جهت تعزیه‌داری حضرت خاتم المرسلین و امیرالمؤمنین و سایر ائمه	همگی و تمامی شش دانگ از یک باب سراخانه سفال‌پوشی ایتباعتی متصرفی مال خود را که واقع است در منتهی الیه کوچه واقع در قرب تکیه محله سبزه-میدان من محلات بلده طایفه بارفروش؛ حد شرقیاً خانه ورثه مشهدی جعفر بقال، غربیاً خانه ایتباعتی مشهدی تقی، جنوبیاً خانه آقاسید آقا، شمالیاً باغ چهل	ملا بانای پل سری
ب/۷	۱۲۵۴	به جهت صرف تعزیه‌داری جناب سیدالشهدا علیه التحیه و الثنا	یک قطعه باغ بزرگ ملکی خود را مع جمیع ابنیه، اشجار مثمره، غیرمثمره و چدران که واقع است در استرآبادی محله بارفروش و متعلقات آن را که محدود است به حدود اربعه شرقیاً دو باب خانه واقف که حسینییه است، غربیاً خانه محمد شفیع، شمالیاً ایضاً باغ آقا محمد شفیع مذکور، جنوبیاً باغچه حاجی ابوطالب به انضمام یک قطعه توت باغ ملکی خود را که واقع است در قریه درزی کلا که محدود است به حدود اربعه ذیل: شرقیاً کلاردره، غربیاً خانه مشهدی آقا جان، جنوبیاً باغ مشهدی میرزا، شمالیاً کوچه عام. دو باب خانه حسینییه را هم وقف شرعی نمود.	ملا باقر استرآبادی
ح/۳۴	۱۳۳۶	مصرف تکیه گلشن ناین مفرد (اطعام)	باغ مشجره	ملا حسن خان

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
			دو فقیر و نیم از یک جریب مشاعی و	ملا خانم
	۱۳۳۰	۱۳۴۰	منافع آن را در سقا تالار تکیه ترگمال در دهه محرم الحرام از قبیل اطعمه و اشربه و هر نوعی که مخارج لازمه دارد نماید.	مشترک از ملا حسین و مشهدی مهدی و مشهدی داداش
۲۱/خ	۱۲۹۶	منافع را صرف تعزیه جناب خامس آل عبا روحی فدا جناب سیدالشهدا (ع) در عاشورا در مسجد پیش خانه واقف برپا نمایند.	تمامی یک باب سراخانه کالپوشی ایتباعتی که به بیع شرطی منتقل به او گردید از زین العابدین حاجی حجابی، مشتمل است بر یک ایوان یک اتاق یک دستگاه با جمیع متعلقاتش از ممر و مدخل و اشجار و طویله و ما حیاط به الجدران	ملا خلیل روضه-خوار
۷/خ	۱۲۹۲	بر جهت عزاداری جناب شهادت مآب خامس آل عبا شمس المشرقین امام الخاقین و سید الکونین	تمامت شش دانگ یک باب سراخانه سفال پوش ملکی مسکونه خود را مع جمیع متعلقات آن من الممر و المدخل و الآبار و الاشجار و غیرها که واقع است در محله میان کنی من محلات بلده بارفروش و محدود حدود اربعه: شرقیاً خانه آخوند ملا آقا محمد ورثه کربلایی محمدباقر، غربیاً خانه استاد رضاقلی قنداقی-ساز، جنوبیاً استاد زین العابدین نجار، شمالیاً خانه ورثه کربلایی محمدباقر	ملا خورشید روضه-خوار
۷/د	۱۲۲۴	بر سرکار حضرت خامس آل عبا و گوشواره عرش جلال ریحان باغ مصطفوی	همگی و تمامی یک قطعه زمین بیاض غلهزاری	ملا دوست محمد
۳/ذ	۱۳۳۱	اموات مسلمین اثنی عشریه و تعزیه داری ائمه راشدین و اصحاب و انصار ایشان سیما خامس آل عبا حضرت ابی عبدالله و اصحاب و انصار آن جناب حتی انبیا و اولیا سلام الله علیهم اجمعین که تا مدت پنج سال متولی آتی الذکر منافع آن را بعد از تعمیرات لازمه صرف در لوازم صلوه و صوم از برای اموات اثنی عشریه نماید و بعد از انقضای مدت مذکوره در محرم و صفر در تکیه محله گلشن بارفروش صرف در لوازم تعزیه حضرت ابا عبدالله علیه السلام و سایر ائمه و اصحاب نماید.	همگی و تمامی ثلث و اعینانی خانه مسکونه ملکی	ملا زینب الله

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
۷/ر	۱۳۱۹	بر جهت عزاداری خامس آل عبا و یکه تاز عرصه نبینوا جناب شهادت مآب حضرت ابی عبدالله الحسین (ع) و سایر ائمه هدی صلوات الله علیهم و اصحاب و انصار ایشان سلام الله علیهم	همگی و تمامت شش دانگ یک باب سراخانه سفال-پوش ایتیاعی از وجه منذوره خود را مع کلما بتعلق بها من الممر و المدخل و الحیطان و الجدران و سایر ملحقات مضافات که واقع در محله طوقدار بن من محلات بارفروش مازندران و محدود به حدود اربعه مفصله ذیل سطر است بلا استثناء شیء و جزئی از آن شرقیا خانه مرحوم مشهدی تقی صراف، غربیا شارع عام، جنوبیا قبرستان قرب معصومزاده، شمالیا خانه آقا عبدالرزاق	ملا ربه تمیزه خوان
۱/ر	۱۳۳۷	در شب بیست و یکم شهر رمضان یک مجمعه سحری به هر نحو که متولی صلاح بداند در مسجد مرحوم حاجی رجبعلی عندالامکان و اگر ممکن نشد در آن مسجد هر جایی که متولی صلاح بداند بدهند و در شب نیمه شعبان که شب برات است، یک تومان نان و پنیر و یا خرما بدهند به فقرا و همسایگان و در دهم ذی الحجه که یوم مشهدی ابوالقاسم و حد جنوبی متصل به خانه ملکی حاجی حسن و حد شمالی متصل به خانه جناب حاجی حسین جان	وقف صحیح شرعی و حبس مخلد دائمی نمود همگی و تمامی اعیان و اشجار خانه مسطوره را که واقع است در سر حمام میرزا هادی و محدود است به حدود اربعه ذیل حد شرقی متصل به خانه وقفی آقا سید عبدالله متولی و حد غربی متصل به خانه مرحوم مشهدی ابوالقاسم و حد جنوبی متصل به خانه ملکی حاجی حسن و حد شمالی متصل به خانه جناب حاجی حسین جان	ملا ربه
۵/ز	۱۳۳۵	برای امام اول امیرالمؤمنین	مساحت از یک جریب ایتیاعی از شوهر خود عالی جناب عبدالقهار که واقع است در بالاسر زمین باقر سرا که مشهور است به (؟) غربیا پهلوی غرق کربلایی جمعی مشاع است از یک جریب	ملا زهرا
		در دهه عاشورا از بابت اطعام و سوخت و مشعل و شمع و چراغ و مرثیه خوانی و سایر مراتب صرف تعزیه داری جناب خامس آل عبا حضرت سیدالشهدا جناب ابی عبدالله الحسین علیه	همگی و تمامی شش دانگ مرتع علفچر خود به انضمام توت و تلوار که مشهور معروف است به برجفت و واقع و کائن است در میان درگاه من قرای بلوک بابل-کنار مع ما بتعلق بها را و محدود است به حدود اربعه ذیل که دره بزرگ شمالیا سامان گل تپه باجیه	ملا شعبانعلی
		۱۹/ش	۱۲۷۶	الاف التحیه و الثنا و سایر شهای دشت کربلا هر جا که متولی شرعی صلاح و صرف وقف می داند نماید.

واقف	نوع موقوفه (رقبه)	نیت (مصرف)	سال وقف (هجری قمری)	شماره سند اوقافی
ملا عباسعلی (استاد شافعی)	یک دست بنای اندرونی و یک دست بنای بیرونی که واقع کائن است در محله مزبور و همچنین اسباب و آلاتی که در آن می باشد از قبیل خشت پخته و کل ما يتعلق بها را که از کثرت وضوح مستغنی از تحدید و توصیف است.	بر تعزیه‌داری خامس آل عبا گلگون قبابی صحرای کربلا و سایر ائمه هدی صلوات الله علیهم اجمعین	۱۳۰۱	۱۲/ش
ملا صادق	وقف موبد صحیح شرعی نموده همگی و تمامی دو جریب زمین مفروزی از مشاعی شود که در دو کشان است یکی مشهور به بازردیی و دیگری شهیر بود به رومیان، هر کشانی یک جریب	وقف بر امامزاده ام سلام	۱۲۶۶	۱۵/ص
آخوند عبدالرحیم	همگی و تمامی باغ خود و یک باب سراخانه سفال-پوشی مسکونه خود را با جمیع توابع و لواحق آن من الممر و المدخل و الحيطان و غیرها و محدود به حدود اربعه ذیل حدود خانه شرقیاً کوچه خاص، غربیاً خانه جناب مستطاب عمده العلماء افاشیخ، جنوبیاً خانه ورثه مرحوم خلد آشیان آخوند ملاعلی، شمالیاً خانه کوچک واقف حدود باغ، شرقیاً خانه ورثه مشهدی موسی و خانه افاشیخ محمدعلی و خانه کربلایی قهار و زمین مرحوم جناب سید نصرالله، غربیاً خانه شیخ حیدرعلی خلف مرحوم کربلایی آقاخان، جنوبیاً زمین وقفی همشیره واقف، شمالیاً			
کوچه خاص و خانه موروثی توفیق شعار عباس و زمین وقفی مرحوم کربلایی جعفر قصاب	اولاد ذکور-عزاداری امام حسین		۱۳۳۱	ع/۱۶۴

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
			<p>همگی و تمامی شش دانگ کل دکان واقع در راسته بازار بارفروش و دو دانگ کاروانسرا و قریه کمانگر کلا از قرار تفصیلی ذیل محدود به حدود اربعه و دکان واقع در راسته بازار محدود به حدود اربعه ذیل است: جنوباً به دکان موقوفه حاجی حسین یزاز، شمالاً دکان ورثه حاجی نصرالله، شرقاً کاروانسرای مرحوم محمدمهدی، غرباً راسته بازار دکان واقع راسته بازار کفشدوزان، محدود به حدود اربعه ذیل است به جنوباً دکان موقوفه مسجد جامع، شمالاً دکان مرحوم حاج حسینعلی شیرافکن، شرقاً راسته بازار، جنوباً شارع عام دکان واقع راسته بازار بزازان - محدود به حدود اربعه ذیل است: جنوباً دکان موقوفه مرحوم، شرقاً راسته بازار، غرباً شارع عام دکان واقع راسته بازار آهنگران - محدود به حدود اربعه ذیل است: جنوباً دکان موقوفه مدرسه قادریه، شمالاً دکان ورثه حاجی حمید و موقوفه حاجی رمضانعلی، شرقاً غرباً راسته بازار دکان واقع راسته بازار کفشدوزان محدود به حدود اربعه ذیل است: جنوباً دکان موقوفه کشکبه، شمالاً دکان مرک حاج محمدحسن و شیخ الاسلام، شرقاً سرای مرحوم حاجی آقا محمد، غرباً راسته بازار از شش دانگ یک باب دکان عطاری در محله چهارسوق مسکونی حاجی مهدی عطار محدود به حدود اربعه ذیل است: جنوباً دکان ورثه حاج مهدی عطار، شمالاً دکان موقوفه مدرسه صدر، شرقاً راسته بازار، غرباً دکان موقوفه مدرسه گلشن دکان سماری واقع در بازار صرافان محدود به حدود اربعه ذیل است: جنوباً دکان حاجی آقابزرگ عطار، شمالاً دکان محمد اسماعیل جعفری کاظم بیگ، شرقاً خانه موقوفه مرحوم ملا آقا جان شه میرزادی، غرباً راسته بازار دکان واقع در راسته بازار آهنگران مسکونه مهدی عباس آهنگر محدود به حدود اربعه ذیل است: جنوباً دکان موقوفه مدرسه صدر، شمالاً دکان موقوفه مدرسه صدر، شرقاً خانه موقوفه مرحوم حاجی علی محمد ملک، غرباً راسته بازار دکان کفشدوزان واقع در راسته بازار کفشدوزان محدود به حدود اربعه ذیل است: جنوباً سرای حاجی آقا محمد عبدالله، شمالاً راسته بازار، شرقاً دکان وقفی،</p>	<p>حاج ملا عبدالله یزاز</p>

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
			<p>غرباً دکان ورثه مرحوم حاجی نصرالله دکان بزازى واقعه راسته بازار بزازان ایتىاعى از ورثه مرحوم محمد نصرالله چى محدود به حدود اربعه ذیل است: جنوباً دکان موقوفه مرحوم حاجى، شمالاً دکان موقوفه، شرقاً سراى جدید اضااف، غرباً راسته بازار دو باب دکان متصل یکدیگر واقعه در بازار جنب شهیدا مقابل سراى شاه محدود به حدود اربعه ذیل است: جنوباً حاجى چواد نورى، شمالاً دکان محمد ابراهیم، شرقاً راسته بازار دامنه سراى شاه، غرباً خانه مهدى غلامعلى خباز ربع از شش دانگ دکان بزازى واقعه در بازار بزازان مسکونه مرحوم حاجى محمدعلى بزاز از محدود به حدود اربعه ذیل است: جنوباً دکان وقفى حاجى محمدیوسف، شمالاً دکان وقفى مدرسه روحى، شرقاً شارع عام، غرباً راسته بازار یک باب دکان راسته بازار آهنگران محدود به حدود اربعه ذیل است: جنوباً دکان حاجى محمد، شمالاً دکان مرحوم حاجى علیچان، شرقاً راسته بازار، غرباً مسجد گلشن دو دانگ از شش دانگ سراى جدیدالینا مشهور به سراى حضرت یک دانگ و نیم وقف. هرگاه خدای نخواستہ اولاد واقف دو دانگ از سه دانگ از شش دانگ قریه کمانگر کالا از خشکه و آبی و دو دانگ از سه دانگ مزرعه سبز لاغر زمین، یک باب خانه سفالپوش مشتمل بر یک ایوان دو راهرو و دو اطاق مشهور به حسینیه محدود به حدود اربعه ذیل: جنوباً خانه واقف ورثه مرحوم ملا باقر شمالاً شارع عام، شرقاً خانه محمد ولی واقف، غرباً کوچه خاص</p> <p>منافع یازده باب دکان مذکوره فوق و یک دانگ و نیم برای حضرت و دو دانگ از سه دانگ از شش دانگ قریه کمانگر کالا و دو دانگ از سه دانگ مزرعه سبز زمین از خشکه و آبی</p> <p>مس آلات، تفصیل مسین آلات در فراز ذیل است: دیگ نه من پز دستهدار به انضمام سرپوش در دیگ پز نه من پز دستهدار و زنجیردار به انضمام سرپوش. پز دسته و زنجیردار به انضمام سرپوش دو در برنجشورى</p>	<p>حاج ملا عبدالله تاجر</p>

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
			<p>بزرگ دردار، لکن برنج‌شوری بزرگ، دیگ چهار من زوله‌دار با سرپوش گلابگیر اعلا مجموعه ساخت مازندران و ساخت کاشان، دیگ شش من پز دستهدار با سرپوش، آفتابهلگن ساخت کاشان، سماور بزرگ دو عدد، دیگ شکرپزی دو تکه صرف تعزیه شود. آبکش، قحح بزرگ، سرقلیان نقره کوچک، چلچراغ دوازده شاخه، آتش منقل مفرغ ۶ عدد، قالی سرانداز کناره‌کش ۳ تخته، سنج چراغ آهنی ۶ عدد، طابه مسی بزرگ یک عدد.</p> <p>تعیین دو چل که واقف معزی له ساخته است. در شارع عام قریه مازو کله بن قرای بارفروش که یکی از آن دو چل مشهور به شاه پل می‌باشد و پل کوچک دیگر در پهلوی او می‌باشد و چاه حوض که در امور واجب التعظیم و التکریم سلطان محمدطاهر واقع است که چاه حوض را واقف ساخته شش دانگ حمام که واقع است در کبلیک محله اوجابن من محلات شهر بارفروش مشهور به حمام آقا حسین می‌باشد وقف نموده است.</p> <p>همچنین دو باب نصف دکان کلاه‌دوزی واقع در راسته بازار کلاه‌دوزها دو باب نصف دکان واقع در حصیرفروشان دکان مسکونه عباس قلی سراج، دکان کله‌پزی، دکان مسگری سر در حمام، دکان مسگری و همچنین دو باب دکان جدید البنا واقع در محله حصیرفروشان یک فقره دیگر یک باب دکان جدیدالبنا واقع در محله حصیرفروشان فقره دیگر یک باب دکان واقع در بازار بزازان که آن را دروازه سرای جدیدالبنا مشهور به سرای حضرت می‌باشد. یک دانگ و نیم بالا از سه دانگ از کل شش دانگ قریه رستم بالفکلا با خانه سرا به انضمام یک دستگاه آسیاب آبی که واقع است در بالاخانه سر.</p>	<p>راج ملا عبدالقادر</p>

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
			عزاداری حضرت خامس آل عبا، نان و گوشت به فقرا و مساکین و بیوه زنان و یتیم داران و سالمندان و پرداخت مبلغ یک تومان بابت سوخت تکایای بارفروش در ایام محرم و تلاوت در ماه مبارک رمضان و تلاوت بر سر قبر در نجف یا کربلا	حاج ملا عبدالله تاجر
ع/۱۲۲	۱۲۵۳	از برای سرکار امامزاده واجب التعظیم امامزاده قاسم که هر ساله منافع آن را صرف مرقد و سوخت و فرش آن بزرگوار نموده باشند.	همگی و تمامی قطعه زمین مزروعی آبی واقع در محله مذکوره را که محدود به حدود اربعه‌اند.	ملا علی اصغر
ع/۴۲	۱۳۱۱	بر جهت عزاداری سبط رسول الثقلین و شمس المشرقین حضرت ابا عبدالله الحسین ارواحنا فداه و سایر ائمه هدی و شهدا ارواحنا فداه حضرت رسول الله و فاطمه (ع)	خانه مسکونه ایتبای خود را که واقع است در بلده بارفروش و محدود به حدود ذیل با جمیع توابع و لواحق آن را شرقاً خانقاه ورثه کربلایی میر معصوم و کوچه خاص و خانه مشهدی محمدجان دلاک، غرباً باغ آقا محمدیوسف تاجر اجانبی، جنوباً خانه و باغچه استاد رضا دلاک، شمالاً خانه ورثه مرحوم ملا عباس تعزیه-خوان	ملا علی اکبر رودبستی
ع/۲۷	۱۳۲۲	بر جهت تعزیه خامس آل عبا علیه و علی اولاده آلاف التحیه و الثنا که منافع این خانه و زمین که مذکور شد هر ساله مبلغ هشت تومان وجه رایج مظفرالدین شاهی در ایام عاشورا و غیر عاشورا در همان خانه صرف تعزیه خامس آل عبا نمایند.	تمامی شش دانگی یک باب سراخانه مسکونی سفال-پوشی خود را که من باب الارث تعلق یافت به او و مشتمل است بر یک اطاق و یک ایوان مع جمیع توابع و لواحق آن من الممر و المدخل و الاشجار و الاتمار و محدود است به حدود اربع ذیل: شرقیاً باغچه واقف، غرباً کوچه عام، جنوبیاً خانه ورثه ملا ورثه مرحوم مشهدی اسماعیل مع انضمام یک باغچه که عبارت از یک چل می‌باشد که در جنب شرقی آن خانه واقع است و محدود است به حدود اربع ذیل: شرقیاً زمین وقفی حاجی تقی مرحوم، غربیاً خانه واقف و بعضی خانه، جنوبیاً زمین مشهدی رمضان، شمالیاً زمین شراکتی واقف و مرحوم مشهدی اسماعیل	ملا علی اکبر

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
ع/۷۲	۱۳۲۱	بر جهت تعزیه گلگون کفن صحرای کربلا و خونین بدن نینوا حضرت خامس آل عبا علیه آلاف التحیه و الثنا و سایر شهدا ارواحنا لهم الفدا	همگی و تمامت چهار چل زمین خشکه‌زاری ملکی مختصی خود را که واقع است در محله آزادین با کافه توابع و لواحق آن من الاشجار و غیرها و به انضمام دو باب دکان که واقع است در جنب خانه واقف خانه او می‌باشد با کافه ملحقات شرعیه و منضات مالیه و مصافات عرفیه که موقوفین مسطورین از غایت وضوح و نهایت ظهور غنی از تحدید و مستغنی از توصیف‌اند.	ملا علی
الف/۵۶	۱۲۸۵	بر جهت تعزیه ابی عبدالله الحسین روحنا له الفدا که در ایام محرم و غیره هر زمانی که متولی آنی الذکر صلاح بدانند در مصارف تعزیه‌داری صرف نمایند.	زمین، خانه، باغ گردو و توت	ملا علی‌رضا بنهیمی
		بر جهت تعزیه‌داری	تمامت یک قطعه زمین خود را که تخمیناً سه چل ضربی می‌شود: شرقیاً زمین ورثه مرحوم ملا ابراهیم، غربیاً زمین ورثه میرزا مهدی اوجابنی، جنوبیاً کوچه خاص و خانه اسماعیل، شمالیاً شارع عام	ملا علی‌رضا
		ع/۹۴	۱۳۰۵	جناب سیدالشهنا روحنا و روح العالمین له الفدا
		فی سبیل الله و مطلق خیرات و مبرات از قبیل مخارج طلبه و قیمة کتب علمیه و خرجی زوار شاهد مشرفه و مصارف عروسی و عزا در جهت تعزیه چهارده معصوم علیهم السلام خصوصاً گلگون‌قبای صحرای کربلا خامس آل عبا جناب سیدالشهدا و سایر شهدا معه فی أرض نینوا و اصحاب و انصار بزرگوار آن و خواهران و دختران و زوجات آن حضرت	همگی و تمامی یک باب خانه سرای مع متعلقات و ملحقات او از هر چیزی که محاط حصار خانه است که واقع است در شهریان محله بارفروش و محدود است به حدود اربعه زیر: شرقیاً خانه ملاعبدالحمید، غربیاً عبور عامه، جنوبیاً باغ مشهور بر وارده شمالیاً	ملا قاسم و ملا ذبیح
		ف/۳۵	۱۳۱۶	از قهوه و قلیان و چایی و روضه‌خوانی و غیر ذلک

واقف	نوع موقوفه (رقبه)	نیت (مصرف)	سال وقف (هجری قمری)	شماره سند اوقافی
ملا گوهر	همگی و تمامت یک باب از شش دانگ سراخانه ملکی موروثی متصرفی سفالپوش که واقع است در محله دباغ خانه پیش و محدود به حدود اربعه ذیل است: شرقاً خانه محمدحسین، غرباً خانه وقفی، جنوباً خانه حاج رحیم، شمالاً خانه ملا نرگس با جمیع مضافات بلا استثنا جزء منها و افرار شی عنها من الممر و المدخل و الجدران و الحيطان	بر جهت تعزیه‌داری حضرت خامس آل عبا علیه آلاف التحیه و الثنا که هر ساله متولیه آتی الذکر بعد از تعمیرات لازمه فاضل آن را از قبیل قند و چای و اطعام و اجرت روضه‌خوان و سایر چیزها به هر قدری که لازم شود و کفاف کند در دو ماه محرم و صفر در همان خانه یا در آستانه ابوالحسنین علیهم السلام مصروف داشته تعزیه‌داری نمایند.	۱۳۳۰	رگ/۳
ملا مجید	همگی و تمامی مساحت و مقدار هشت قفیز زمین آبی شلتوک‌زاری که آباد کرده جناب آخوند مذکور بافغان مرحوم می‌باشد که واقع و کائن است در غربی لیلیم دشت زیر سنگ رودپشت محدود به حدود اربعه ذیل است: شرقاً نهر قدیم سنگ رود، غرباً خندق ذوالفقار مرحوم، جنوباً سامان سنگ رود پشت، شمالاً خرابه	در دهه محرم الحرام در سر تکیه جدی از برای گلگون کفن صحرائی کربلا خامس آل عبا جناب حضرت سیدالشهدا علیه آلاف التحیه و الثنا اشریه و لوازم تکیه به صلاحدید پیرمردمان و ملای طائفه کفشار خرج شود.	۱۳۴۳	الف/۸۰
ملا محمدخان	وقف مؤید شرعی از شش دانگ یک باب سراخانه سفالپوش جدید بنای خود را با جمیع آن فی الممر و المدخل و الآبار و الاشجار و الحيطان و الجدران که واقع در محله خشت سر فی محلات بارفروش و محدود به حدود است بر جهت عزاداری؛ شرقاً شارع عام، غرباً خانه عالی‌جناب ملا آقا رضای بابل‌کناری، جنوباً مال غربی، شمالاً حیاط خانه مشترکی واقف و ولدان او حسن جان و ام‌الکلثوم	جناب خامس آل عبا و گوشواره عرش خدا و گلگون قبای صحرائی نینوا ابا عبدالله الحسین که هر ساله بعد از وضع تعمیرات لازمه آنچه از منافع آن بماند خواه در ایام عاشورا و خواه در ایام غیر عاشورا خواه در همان خانه خواه در هر مجلسی از مساجد و حسینیه که متولی صلاح بدانند از وجه ذاکر یا مخارج دیگر صرف عزاداری آن جناب نمایند.	۱۲۹۴	ع/۶۹
ملا محمدشیرین‌نژاد	همگی و تمامت یک باب دکان نیم بابی واقع در راسته بازار بارفروش که حدود هر یک از قرار به شرح ذیل است: حدود نیم بابی شرقاً کاروانسرای قیصریه، غرباً راسته بازار، جنوباً دکان عطاری فوق، شمالاً دروازه کاروانسرای قیصریه حدود یک ربع عطاری، شرقاً کاروانسرای حضرت، غرباً راسته بازار جنوبی دروازه سرای حضرت، شمالاً نیم بابی فوق حدود یک ربع بزازی، شرقاً راسته بازار، غرباً پشت بازار شارع عام، جنوباً دکان بقالی، شمالاً دکان بزازی	تعزیه‌داری خامس آل عبا	۱۲۷۵	اش/۵۶

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
م/۹۴	۱۲۹۹	صرف تعزیه‌داری جناب سید الشهدا و اجداد و اولاد و اصحاب او شود در همین خانه موقوفه یا در هر جایی که متولی آتی بداند.	همگی و تمامی نصف از یک باب سراخانه ملک خود را با جمیع توابع و لواحق آن که واقع و کائن است در مشهور باغ خانه پیش من محلات بارفروش و محدود به حدود اربعه ذیل است بر مصرف تعزیه‌داری جناب ابا عبدالله الحسین علیه السلام؛ شرقاً خانه مشهدی کاظم سلمان، غربیاً شارع عام، جنوبیاً قبرستان، شمالیاً خانه ورثه	ملا محمد صالح
ع/۸۵	۱۲۲۹	صرف تعزیه حضرت سیدالشهدا نمود در عمارت مسطوره مجلس تعزیه برپا و ذکر مصایب آن حضرت و سایر شهدای کربلا نمود خرج آش و طعام و گلاب و شیرینی و غیره مجلس عزا کرده باشد.	نمود باغچه مشجره واقعه در سمت شرقی عمارت مسکونه خویش را که آن نیز موقوف بر اولاد است کما یأتی مفصلاً محدود به حدود را که واقع است در بندار خیل اوجابن من محلات بلده بارفروش با جمیع توابع و لواحق و وقف مؤید شرعی و حبس مخلد ملی نمود عمارت محل الذکر سابق را که واقعه و کائنه است در محله مسطوره بلده مزبور را که مشتمل است بر یک ایوان بزرگ و دو اتاق و چهار غرفه و در زیر غرفه و یک تالار و مطبخ طولانی	ملا محمد علی روضه‌خوان خلیف الصلیح مرحوم زین‌العلی مازندرانی حسن شانشین قزوینی ساکن الحال
		بر جهت تعزیه‌داری	تمامی مساحت معین یک جریب زمین آبی مزروعی واقعه در مزرعه قریه آهنگر کلا	ملا محمد علی بن ملا اسماعیل
		م/۱۱۶	۱۲۸۷	حضرت ثالث ائمه هدی و خامس اصحاب عبا سیدالشهدا ابا عبدالله علیهم اجمعین

واقف	نوع موقوفه (رقبه)	نیت (مصرف)	سال وقف (هجری قمری)	شماره سند اوقافی
ملا محمد قاسم پیشمار	همگی و تمامی کل شش دانگ یک باب خانه ملکی خود را که واقع است در محله چهارشنبه پیش و محدود به حدود ذیل است خيارات از طرفین گردید ثم بعد ذلک جناب مستطاب مصالح شرعياً شارع عام، غربياً کوچه عام، جنوبياً خانه آقا سید ابوطالب و خانه ورثه آقا میرزا بابا، شمالياً خانه جناب مصالح یک باب خانه ملکی خود را که واقع است در محله مزبوره و محدود است به حدود اربعه ذیل شرعياً شارع محدود به حدود فوق، شمالياً خانه مشهدی زین العابدین مکارمی	بر جهت تعزیه جناب خامس آل عبا علیه و علی آیاته آلاف التحیه و الثنا که هر ساله متولی منافع آن را در مصارف تعزیه در همان خانه مصروف دارد.	۱۲۵۵	۱۲۷/م
ملا محمد نبی	زمین مذکور واقع و کان است و فی ما بین آهنگر کالا و مرزبال	خرج روضه خوانی آقا عبدالله الحسین علیه الاف التحیه و الثنا مصروف نماید.	۱۲۴۸	۵۹۱/م
ملا محمد یوسف	از متملکات شخصی خود از اراضی آبی واقعه در قریه آهنگر کلاهی کله باغ من محال شهر گنج افروز مقدار و مساحت یک جریب آبی	وقف بر تعزیه داری حضرت مولی الموالی ولی الله العالمین و یعسوب المدین و قائده عنها اجمعین امیرالمؤمنین اسدالله الغالب علی ابن ابیطالب علیه السلام نمود که منافع آن همه ساله در لیالی قدر از لیله نوزدهم، بیست و یکم و بیست و سیم برای عبادت پروردگار احیا گرفته به رسم متعارف زمان به قدری که وافی نماید افطار و سحور داده. یک نفر روضه خوان هم قبل از سحر روضه بخواند و ذکر مصیبت حضرت ابن عم الرسول رویه داده در این لیالی متبر که بنماید.	۱۳۰۹	۸۱/الف
ملا مریم خانم	وقف صحیح شرعی و حبس صریح ملی نموده است همگی و تماسی دو باب سراخانه سفال پوشی ملکی موروثی متصرفی خود را که متصل به یکدیگر می باشند و وام محلات بلده طیبه بارفروش و محدودند به حدود اربعه ذیل مع جمیع اشجار و حیطان و جدران و سایر ملحقات و مضافات؛ شرقیاً داکین مرحوم حاجی حسین و خانه مرحوم ملا اسماعیل رمال، غرباً خانه مشهدی جواد و خانه مرحوم حاجی ابراهیم، جنوبیاً کوچه خاص خانه مرحومین حاجی ابراهیم و حاجی محمدعلی، شمالیاً کوچه خاص بین موقوفه و حمام بزرگ اجابن که حریم و حمام قدیم است.	بر جهت تعزیه داری حضرت ولایت مآب امام الثقلین جناب امیرالمؤمنین علیه السلام و جناب شهادت مآب شمس المشرقین و ضیاء الخافقین حضرت ابی عبدالله الحسین و سایر ائمه هدی صلوات الله علیهم اجمعین و اصحاب و انصار ایشان ارواحنا لهم الفداء	۱۳۲۲	۲۲۸/م

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
م/۱۴۱	۱۲۷۶	صرف تعزیه جناب خامس آل عبا حضرت سیدالشهدا علیه آلاف التحية و الثنا و سایر ائمه هدی و شهدای دشت کربلا	وقف موبد و تمامی زمین مزروعی آبی خود را مشهور به میان تکا و سنگ والله جاری و سگاک که واقع است در جنب کاریکلا من قرای بلوک غربی بابل کنار مع ما يتعلق بها یا حدود اربعه شرقیا و شمالیا رودخانه بابل جنوبیا رودخانه قنبر رود غربیا سامان درون کلا	ملا محسنی
ن/۲۰	۱۲۹۵	بر جهت عزاداری جناب شهادت باب خامس آل و برگزیده حضرت متعال گوشواره عرش مجید حضرت ابا عبدالله الحسین ارواحنا له الفدا والله تعالی	موبد شرعی و حسب مخلد ملی نمود تمامت مساحت یک جریب زمین مزروعه تازه آباد آبی ملکی متصرفی خود را مع جمیع متعلقات آن واقع در مزرعه قریه لنگسور چمزرده مازندران مسجد اربعه مفصله ذیل است که در هر جنگل امام علیه السلام بود و جناب معزی الیه باذن شرع مطاع آباد نمود متصرف و مالک مزبور.	ملا تار
ن/۱۴	۱۲۹۲	دیوانی عایدات مزبور را صرف تعزیه داری نمودند، اجرت روضه خوانی و اطعام نموده.	مجددا سه سه سهم و نیم از ملک آبی قریه درزی کلاهی نصرای چه از مزرعه لیلیم نقیب دشت از سهام قریه مزبوره خریداری نموده و در خارج درج شده و همچنین کل شش دانگ یک باب خانه تنه پنچی را که واقع است در محله او جابن من محلات بارفروش محدود به حدود ذیل است به انضمام یک باغچه منجره در جنب خانه کربلایی و یک باب خانه بیرونی در محله اجابن بارفروش مستغنی از تحدید و توصیف است.	ملا نجفی
			یک باب دکان بقالی بزرگ و تنباکوفروشی را که حاج علی اکبر بقال اجاره دارد سال به سال معین و محدود جنوبی فضای سرحمام زرگر، شمالیا کوچه بازار چهارسوق بارفروش، شرقیا دکانی که متصل است به دکان حاج آقا برار، غربیا کوچه فیما بین این دکان و دکان حمام زرگر وقف نمودیم. آنکه تیمچه و کاروانسرای علاقی و دکان متصله به او و سهام دکان حاجی علی اکبری که جنوبی میدانچه بارفروش است و معین و معلوم است. نصف این مستغلات را وقف کردیم، وقفا صحیحا. خانه حمزه کلا و اراضی رطبه و یابسه و اتواب و اشجار واقعه در حمزه کلا و بندار کلا و کلاگر رضیا کلا و آزادکله و خورشید کلا را که قطعات همه در خارج ثبت است وقف نمودیم و آنکه لوازمات و اطلاق و خانه کوچک با حوض و چاه و خانه کوچک ما را که کربلایی رضا به عاریه مسکنی نمود وقف نمودیم. پانزده فقیه زمین آبی دایر و چهار فقیه دیگر بایر در دزدک چال سبزه میدان بارفروش که وقف نموده بودم توت باغ و باغ سبزه میدان در بین پهلوی سر به قرب خانه مرحوم حاج	ملا یعقوب شریعتی

شماره سند اوقافی	سال وقف (هجری قمری)	نیت (مصرف)	نوع موقوفه (رقبه)	واقف
	۲۵/ش	۱۲۷۰	ذاکر باصلاح و بی‌غنا بگیرند در دهه عاشورا، به جلد کردن یا تعمیر کردن در تعمیر آن کتب صرف کنند و صلوه و صوم و خیرات مطلقه	حسینی دوفت از آنچه زمین نوع سوم کتاب
ع/۲۹	۱۳۲۹	خمس آل عبا حضرت ابی عبدالله الحسین علیه السلام	قطعه زمین خشکه زاری واقعه در خورشیدکلا من محلات حمزه کلا محدود اربعه ذیل می‌باشد از آنجایی که؟ شرقیاً زمین موقوفه حاجی آقارضا، غربیاً زمین آقا محمد اسماعیل، جنوبیاً زمین آقا محمد اسمعیل، شمالیاً زمین موقوفه حاجی آقا	میرزا علی اکبر

در جدول ۱ اطلاعات مربوط به واقف، عین موقوفه، مصارف و تاریخ وقف ۶۶ وقف‌نامه آمده است. البته باید مد نظر داشت که در اغلب موقوفات، عین موقوفه شامل موارد متعدد و متنوعی است. برای نمونه «آقا بابا شیخ‌الاسلام» در وقف‌نامه‌اش زمین، نیم باب دکان و یک باب حمام را وقف کرده است (سند شماره ۲۶/ب). معمولاً برای یک موقوفه نیت و مصارف متعددی نیز ذکر شده است. مثلاً «حاج ملا عبدالله تاجر» در وقف‌نامه خود مصارفی چون عزاداری برای حضرت خامس آل عبا، دادن نان و گوشت به فقرا و مساکین و بیوه‌زنان و یتیم‌داران و سالمندان و پرداخت مبلغ یک تومان بابت سوخت تکایای بارفروش در ایام محرم و تلاوت قرآن در ماه مبارک رمضان و تلاوت قرآن بر سر قبر در نجف یا کربلا را در نظر گرفته است (سند شماره ۲۹/ع). بنابراین، در تحلیل آماری هر کدام از این اموال وقف‌شده، اعم از زمین، باغ و دکان و کارکردهای متنوع آنها در یک وقف‌نامه، یک مورد در نظر گرفته شده است. لذا ممکن است تعداد رقبات و تعداد مصارف بیشتر از ۶۶ موقوفه مندرج در جدول ۱ باشد.

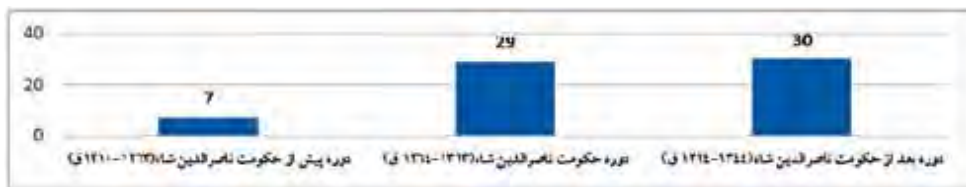
ساختار و سبک نگارش اسناد وقف‌نامه‌ها

ساختار وقف‌نامه‌های دوره قاجار به این ترتیب است: ۱. بسمله ۲. دیباچه ۳. مشخصات کامل واقف ۴. شرط تحقق وقف (قصد قربت) ۵. اظهار صیغه ۶. کلی‌گویی جهت (مصرف) ۷. مختصات موقوفه (رقبات) و حدود اربعه آن ۸. مخارج (وظایف متولی) ۹. متولی فعلی و سیستم انتخاب متولیان بعدی ۱۰. متولی در صورت انقراض نسل ۱۱. الفاظ تشریفاتی دال بر وقوع عقد و قبض و قبول متولی

۱۲. خاتمه ۱۳. تاریخ تحریر (رضایی، ۱۳۹۰، ۱۳۹). اسناد موقوفات دوره قاجار با «تحمیدیه‌ای» آغاز می‌شود که حاوی جملاتی در ناپایداری دنیا و فناپذیر بودن انسان است. این جملات دربردارنده آیاتی به فارسی و عربی و تلمیحاتی به آیات و احادیث است. بسته به قلم نگارنده وقف‌نامه، این قسمت مختصر یا مطوّل است. پس از تحمیدیه، فرد واقف و موقوفه معرفی می‌شود. همچنین محل موقوفه به دقت معین و حدود آن مشخص می‌گردد. در این اسناد، موارد مصرف درآمد موقوفه و شرایطی که واقف در نظر گرفته است، دقیقاً قید می‌شود. بعد از مشخص کردن متولی، و در مواردی ناظر موقوفه، عباراتی در لعن و نفرین کسی که برخلاف شرایط تعیین شده در وقف‌نامه عمل کند، درج می‌شود. معمولاً در آخر وقف‌نامه آیه شریفه «فَمَنْ بَدَلْهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يَبْدِلُونَهُ»^۱ تحریر می‌شود تا کسی به خود اجازه ندهد در وقف‌نامه و رقیبات آن و مصارف مقررّه تصرف نماید. همچنین در اسناد وقف‌نامه عباراتی آورده می‌شد مبنی بر اینکه واقف از مالکیت موقوفه دست کشیده و آن را به تصرف وقف داده است. در حاشیه سند وقف‌نامه نیز اثر انگشت یا مهر برخی از روحانیون و شهود دیگر زده می‌شد. مطابق مندرجات این اسناد، میزانی از درآمد حاصل از موقوفه، قبل از آنکه صرف مقصود تعیین شده از سوی واقف شود، برای مصارف دیگری مثل حق التولیه، حق النظاره و حفظ عین موقوفه (تأمین مخارج ضروری بنا و تعمیرات لازم آن) کسر می‌گردید.

تحلیل زمانی اسناد موقوفات روحانیون

بررسی ۶۶ سند وقفی روحانیون بارفروش در دوره قاجاریه نشان می‌دهد که ۷ وقف، یعنی ۱۱ درصد، پیش از حکومت ناصرالدین شاه (۱۲۱۰-۱۲۶۴ق)، ۲۹ وقف، یعنی ۴۴ درصد، در دوران حکومت ناصرالدین شاه (۱۲۶۴-۱۳۱۳ق) و ۳۰ وقف، یعنی ۴۵ درصد، بعد از حکومت ناصرالدین شاه (۱۳۱۴-۱۳۴۴ق) ثبت شده است. نتایج آماری فوق توسعه و رشد موقوفات را در عصر ناصرالدین شاه و بعد از آن نشان می‌دهد. به نظر می‌رسد ایجاد ساختار اداری نظارت بر موقوفات در دل دیوان سالاری دوره ناصری و نیز فراهم شدن امنیت و رونق نسبی وضع اقتصادی ایران در این عهد، تمایل روحانیون بارفروش را به تشکیل نهادهای خیریه و عام‌المنفعه افزون تر کرده بود.

نمودار ۱. دوره‌بندی تعداد موقوفات روحانیون بارفروش در دوره قاجار

انگیزه روحانیون واقف

روحانیون واقف بارفروش با انگیزه‌های دینی و خیرخواهانه دارایی خود را وقف می‌کردند. چنانکه کسب رضای خداوند در متن بیشتر وقف‌نامه‌ها به صراحت بیان شده است. مثلاً آقا شیخ ابوالحسن بارفروشی هدف از وقف اموال خود را چنین ذکر می‌کند:

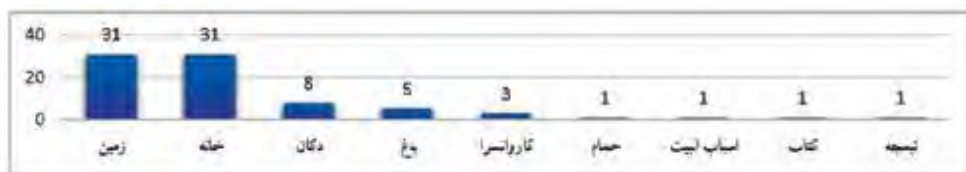
نظر به خبر صریح صحیح اذامات این آدم انقطع عمله الا ثلاث علم ینتفع به و الولد الصالح و الصدقه الجاریه جناب مستطاب عمده العلماء الاعلام و زیده الفقهاء الفخام نخبه المحققین و زیده المدققین جناب آقا شیخ ابوالحسن بارفروشی سلمه الله و زید توفیقاته تجل حضرت مستطاب حجت الاسلام جناب آقای مد ظله العالی به جهت ذخیره یوم معاد وقف صحیح شرعی و حبس مخلص ملی نمود طلباً لمرضات الله (سند شماره ۳۱/الف).

در کنار انگیزه شخصی، حفظ و اشاعه مذهب شیعه به ویژه حفظ و پاسداشت یاد و نام امام سوم شیعیان، امام حسین (ع)، وجه پررنگ نیت و انگیزه روحانیون واقف بارفروش بود. چنانکه در ۵۵ وقف‌نامه از ۶۶ وقف‌نامه روحانیون بارفروش به موضوع برگزاری عزاداری، تعزیه‌داری و اطعام‌دهی برای امام حسین (ع) اشاره شده است. برای نمونه «مشهدی آخوند بابا خلف مرحوم ملا محمد کریم درزی کلایی» در وقف‌نامه‌اش می‌نویسد که عواید حاصل از موقوفه‌اش را صرف تعزیه‌داری برای حضرت والا مرتبت ابا عبدالله الحسین و صحرای کربلا نمایند (سند شماره ۵۸/الف).

بنابراین، درصد زیادی از اموال برجای مانده از روحانیون بارفروش به تعزیه‌داری برای حضرت سیدالشهدا اختصاص می‌یافت. البته اهتمام به این قبیل امور تا حدی متأثر از فضای مذهبی زمانه و نیز سیاست و عملکرد حکومت وقت و عوامل حکومتی در ایالات هم بود. ارادت به حضرت سیدالشهدا در ایران از زمان حکومت صفویان گسترش یافته بود، ولی در دوره قاجار از شدت و حدت بیشتری برخوردار گردید. حتی برخی از شاهان این دوره شخصاً بانی و مشوق برگزاری مراسم تعزیه برای امام همام و یارانش بودند و مکان‌هایی را نیز برای این منظور احداث کردند (فلاندن، ۱۳۲۴، ۱۱۸؛ دوسرسی، ۱۳۶۲، ۱۵۷). بعد از انگیزه دینی و مذهبی، پرداختن به امور عام‌المنفعه نیز از نیات مهم واقفان بود. از ۶۶ موقوفه روحانیون بارفروش، در دو مورد صراحتاً به مصارف خیرات و مبرات و امور عام‌المنفعه اشاره شده است. در واقع بسیاری از واقفان هدفی جز خیرخواهی نداشته‌اند.

تعداد و انواع رقبات^۱ موقوفات

در ۶۶ سند به دست آمده از موقوفات روحانیون بارفروش در دوره قاجار، ۸۲ رقبه ثبت شده است. علت این تفاوت این است که برخی از واقفان اموال و دارایی‌های متعدد خود اعم از زمین، دکان، خانه و غیره را در یک وقف‌نامه ذکر می‌کردند. به همین خاطر تعداد رقبه‌ها معمولاً بیشتر از تعداد موقوفات است. در مجموع ۸۲ رقبه شامل ۳۱ مورد زمین کشاورزی، ۳۱ مورد خانه، ۸ باب دکان، ۵ باغ، ۳ کاروانسرا، ۱ حمام، ۱ کتاب و ۱ اسباب‌البیت است که جزئیات آن در نمودار ۲ نشان داده شده است.

نمودار ۲. تعداد و انواع رقبات موقوفات روحانیون بارفروش در دوره قاجار

مجموعه وسایل تزئینی، وسایل خانه و وسایل آشپزی نیز از مواردی است که در بین موقوفات روحانیون واقف بارفروش دیده می‌شود. آنها این وسایل را برای رونق بیشتر مراسم عزاداری وقف می‌کردند. در موقوفات روحانیون بارفروش ۲ مورد وقف مجموعه وسایل دیده می‌شود که متعلق به آقامیرزا محمد تاجر و حاج ملا عبدالله تاجر است. در وقف‌نامه حاج ملا عبدالله تاجر تعداد و انواع وسایلی که درج شده عبارت‌اند از:

مس‌آلات. تفصیل مسین‌آلات در فراز ذیل است: دیگ نه من پز دسته‌دار به انضمام سرپوش در دیگ پز نه من پز دسته‌دار و زنجیردار به انضمام سرپوش... پز دسته و زنجیردار به انضمام سرپوش دو در برنج‌شوری بزرگ دردار، لگن برنج‌شوری بزرگ، دیگ چهار من زوله‌دار با سرپوش گلاب‌گیر اعلا مجموعه ساخت مازندران و ساخت کاشان، دیگ شش من پز دسته‌دار با سرپوش، آفتابه‌لگن ساخت کاشان، سماور بزرگ دو عدد، دیگ شکرپزی دو تکه صرف تعزیه شود. آبکش، قح بزرگ، سرقلیان نقره کوچک، چلچراغ دوازده شاخه، آتش منقل مفرغ ۶ عدد، قالی سرانداز کناره‌کش ۳ تخته، سنج چراغ آهنی ۶ عدد، طابه مسی بزرگ یک عدد (سند شماره ۲۹/ع).

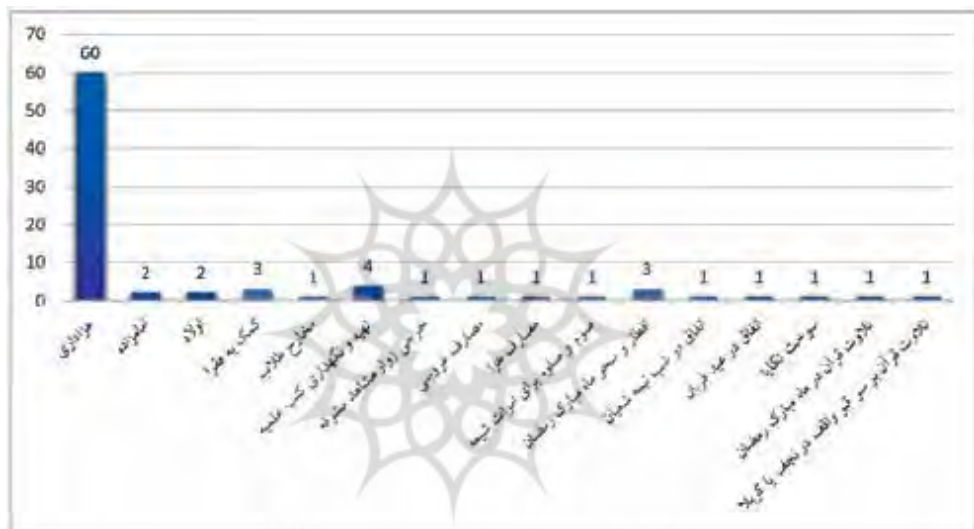
در دوره قاجار، معمولاً در پایان مراسم تعزیه و روضه‌خوانی از عزاداران با قهوه، چای، قند، تنباکو، قلیان و اطعام پذیرایی می‌شد. بنابراین، تهیه لوازم مورد نیاز برای این نوع پذیرایی‌ها از موارد ضروری بود که واقفان در وقف‌نامه خود آن را لحاظ می‌کردند. روحانیون که از تمکن مالی برخوردار بودند، اسباب و لوازم

۱. رقبه که شکل جمع آن رقبات است، به کوچک‌ترین واحد شمارش املاک موقوفه اطلاق می‌شود. هر موقوفه ممکن است دارای یک یا چند رقبه باشد.

آشپزخانه را هم وقف می کردند. برای نمونه شیخ علیجان بارفروش در وقفنامه‌اش بیان می کند که در مراسم عزاداری امام حسین (ع) ابتدا روضه خوانی صورت گیرد و سپس متولی از عزاداران با قند، چای، تنباکو و اطعام پذیرایی نماید (سند شماره ۱۰۸/ع).

مصارف و نیات موقوفات

معمولاً در هر موقوفه مصارف و نیات متعددی منظور می شده است. بعضی از موقوفه‌ها برای مصرفی معین و بعضی دیگر برای اجرای چند مصرف وقف می شدند. در اینجا برای ۶۶ موقوفه، ۸۴ ریز مصرف تعیین شده که در نمودار ۳ نمایش داده شده است.

نمودار ۳. تعداد ریز مصارف موقوفات روحانیون واقف بارفروش در دوره قاجاریه

در ادامه جزئیات این مصارف را با ذکر نمونه‌هایی از موقوفات روحانیون در سه سرفصل کلی مصارف مراسم عزاداری، مصارف امور خیریه و عام‌المنفعه و مصارف بر اولاد بررسی خواهیم کرد.

مصارف مراسم عزاداری

درصد چشمگیری از مصارف موقوفات طبقات مختلف اجتماعی ایران به اقامه عزاداری برای ائمه اطهار و به خصوص امام حسین (ع) اختصاص دارد. این امر نشان‌دهنده جایگاه مراسم عزاداری در اندیشه واقفان و اهتمام آنها برای زنده نگه داشتن یاد و خاطره امام سوم شیعیان است. این نوع وقف در مصارف موقوفات روحانیون بارفروش هم نمود زیادی دارد. چنانکه در ۶۰ مورد از ۶۶ وقفنامه مورد بررسی ذکر شده است که مال واقف صرف تعزیه و عزاداری برای سیدالشهدا یا سایر امامان شیعه شود و در ۴۳

مورد از این وقف‌نامه‌ها، مصرف وقف تنها به روضه‌خوانی و تعزیه برای امام حسین (ع) در ایام محرم و صفر و سایر ایام سال اختصاص یافته است. برای مثال، مشهدی ملا آقا «مساحت سه قفیز زمین اشجار را که به کدّ یمین و عرق جبین غرس نمود» وقف «تعزیه‌داری از اطعام و اجرت روضه‌خوان و سایر ضروریات الا هم فالاهم» در ایام عاشورا نمود (سند شماره ۱/۱۰۱ م) یا کربلایی شیخ یوسف عطار «یک باب سراخانه ملک متصرفی ابتیاعی خود را که واقع است در عطار محله فی محلات بلدۀ طیبۀ بارفروش و مشتمل است بر یک اتاق، یک ایوان و یک فوقانی و یک مطبخ» را برای «تعزیه‌داری حضرت سیدالشهدا ابی عبدالله الحسین و سایر معصومین سلام الله علیهم اجمعین و انصار و اتباع ایشان، حق شهدای بدر و حنین رضوان الله علیهم اجمعین به روش معمول بین فرقه ناهیه اثنا عشریه» وقف کرد (سند شماره ۸/۱).

برخی روحانیون واقف در تنظیم سند موقوفه خود نحوه و ترتیب مصرف وقف در تعزیه‌داری و اقلام کلی هزینه‌ها را نیز مشخص می‌کردند. در این نوع موقوفات پرداخت دستمزد روضه‌خوان‌ها و وعاظ، تهیه غذای مجانی، قهوه، چای، قند و قلیان برای جمعیت شرکت‌کننده در مراسم عزاداری را تضمین می‌کردند. وقف‌نامه ملا ابوطالب بندپی الاصل نمونه این مورد است. وی در این وقف‌نامه که در ربیع‌الاول ۱۳۱۵ ق تنظیم شده، آورده است که مخارج روضه‌خوانی شامل اطعام دادن و تهیه قند، چای و شربت مراسم و اجرت روضه‌خوان است (سند شماره ۱۴۰/الف). در وقف‌نامه‌های برخی از روحانیون برگزاری مراسم عزای امام حسین تقریباً در نیمی از سال و حتی در تمام طول سال تضمین شده است. مثلاً کربلایی شیخ یوسف عطار در وقف‌نامه ذی‌القعدة ۱۳۲۲ ق برگزاری مراسم عزای امام حسین در تمام طول سال را از متولیان درخواست می‌نماید: «در شب‌های دوشنبه تمام سنه در حسینیه خود واقف موفق صرف تعزیه‌داری روضه‌خوانی نماید» (سند شماره ۸/۱). در دوره قاجار، مانند دوره صفویه، بیشتر عواید موقوفات، بیش از ۷۰ درصد، به امور مذهبی، به خصوص عزاداری برای حضرت سیدالشهدا (ع)، اختصاص داشت و مردم عادی نیز برای مراسم مذهبی اهمیت بیشتری قائل بودند (ریاحی سامانی، ۱۳۸۷، ۴۰۷).

امور خیریه و عام‌المنفعه

برخی از روحانیون واقف بارفروش اموال و دارایی خود را وقف امور خیریه و عام‌المنفعه می‌کردند. امور خیریه موارد مختلفی از جمله تأمین مخارج طلاب، کمک به فقرا و مساکین، اطعام یتیمان و نیازمندان، دادن نان و گوشت به فقرا و نیازمندان، خرجی زوار مشاهد مشرفه و مصارف عروسی و عزا را در بر می‌گرفت و امور عام‌المنفعه نیز شامل سوخت و روشنایی تکایا و مخارج مرقد و سوخت و فرش امامزاده

می‌شد. در چنین وقفنامه‌هایی به جزئیات مصارف محل مصرف موقوفه اشاره شده است. مثلاً حاجی ملا عبدالله تاجر در تنظیم وقفنامه‌اش به ریز موارد مربوط به امور خیریه اشاره کرده است: «نان و گوشت به فقرا و مساکین و بیوه‌زنان و یتیم‌داران و سالمندان و پرداخت مبلغ یک تومان بابت سوخت تکایای بارفروش در ایام محرم» (سند شماره ۲۹/ع). ملا رقیه نیز در وقفنامه خود، در شعبان سال ۱۳۳۷ق، جزئیات مربوط به مصارف خیریه و عام‌المنفعه را به وضوح مشخص کرده است: «در شب نیمه شعبان که شب برات است یک تومان نان و پنیر و یا خرما بدهند به فقرا و همسایگان و در دهم ذی‌الحجه که یوم قربانی می‌باشد، دو تومان بدهند. یک گوسفند بخرند قربانی نمایند، به فقرا و همسایگان بدهند» (سند شماره ۱۷/ن).

در واقع روحانیون واقف در مصارف موقوفاتشان رفع مشکلات اجتماعی و اقتصادی مردم را در نظر می‌گرفتند و از این طریق می‌کوشیدند در جهت حل معضلات زندگی عامه مردم قدم بردارند. برای نمونه، ملا فاطمه و ملا ذلیخا بخشی از مصارف موقوفه‌شان را وقف کمک به طلاب و علمای سادات و تأمین سوخت و روشنایی تکایای بارفروش کردند: «فی سبیل الله و مطلق خیرات و مبرات از قبیل مخارج طلبه و تهیه کتب علمیه و خرجی زوار مشاهد مشرفه و مصارف عروسی و عزا» (سند شماره ۳۵/ف).

وقف بر اولاد

وقف بر اولاد از دیگر مصارف موقوفات بارفروش در دوره قاجاریه بوده است. تفاوت وقف بر اولاد با به میراث گذاشتن ملک یا بخشیدن آن به فرزند در آن است که در وقف بر اولاد به ملک و دارایی نوعی تقدس داده می‌شود که تا حدی آن را از دستبرد دیگران و حتی مصادره دولت مصون نگاه می‌دارد. در این صورت، عین ملک به صورت وقف باقی می‌ماند و فرزند در حکم موقوف علیهم، از منافع آن بهره‌مند می‌شود. افزون بر این، ملک از تکه‌تکه شدن و تقسیم میان وارثان محفوظ می‌ماند. برای نمونه، شیخ عبدالجلیل منافع موقوفه‌اش را «وقف صحیح شرعی و حبس ملی نمود بر دو دختر خود، ضرارت ماب طهارت انتساب، خدیجه خاتون و آمنه خاتون و بر اولادان این دو دختر که در هر طبقه منافع آنها را اولاد ایشان سهم هر یک را که نصف از یک سهم است ببرند. هرگاه اعقاب یکی از این دو دختر منقطع شود، وقف است بر اعقاب آن دختر دیگر که اعقاب او باقی است» (سند شماره ۱۸۷/ع).

نتیجه‌گیری

یکی از منابع ارزنده برای بررسی نقش اجتماعی-فرهنگی روحانیون دوره قاجار در ترویج امور مذهبی، خیریه و عام‌المنفعه، اسناد برجای‌مانده از موقوفات روحانیون این دوره است. این اسناد، گذشته از تعداد

و کارکردهای مختلف محتوایی شان، مبین نقش روحانیون در امور مذهبی، خیریه و عام‌المنفعه هستند. براساس پراکندگی زمانی اسناد، وقف‌نامه‌های کمی از روحانیون بارفروش در دهه‌های نخست دوره قاجار وجود دارد و بیشتر وقف‌نامه‌ها مربوط به دوره ناصری و شاهان بعدی قاجار است که دلیل آن از یک سو می‌تواند ثبت، مدیریت و حفظ موقوفات در قالب نظام دیوان‌سالاری جدید باشد که احتمال از بین رفتن موقوفات را کاهش می‌داد و از سوی دیگر بهبود اوضاع اقتصادی، افزایش سطح عمومی ثروت و درآمد سرانه مردم و نیز سطح رفاه جامعه باشد که بر رغبت مردم برای وقف اموالشان می‌افزود. با این حال، بررسی مندرجات اسناد باقی‌مانده و استخراج داده‌های اندک ولی ارزنده آنها، کمک مؤثری به فهم زوایایی از تاریخ اجتماعی و اقتصادی ایران خاصه ایالت‌های دوره قاجار می‌نماید.

بررسی محتوای اسناد موقوفات نشان می‌دهد املاک وقفی بیشتر شامل انواع زمین، خانه، دکان و باغ بوده است. عمده موقوفات نیز صرف عزاداری برای ائمه اطهار خاصه امام حسین (ع)، امور خیرخواهانه و عام‌المنفعه، مانند مخارج طلاب، کمک به فقرا و مساکین، اطعام یتیمان و نیازمندان، دادن نان و گوشت به فقرا و نیازمندان، خرجی زوار مشاهد مشرفه و مصارف عروسی و عزا می‌شد. نوع و درصد مصارف موقوفات روحانیون بارفروش مبین جایگاه و نقش بالای مذهب در زندگی روحانیون دوره قاجار است. با وجود دشواری قضاوت درباره انگیزه‌های واقعی واقفان، می‌توان مواردی چون انگیزه دینی شخصی، انگیزه‌های مذهبی با هدف حفظ و اشاعه مذهب شیعه به ویژه یاد و نام امام حسین (ع) را مدنظر قرار داد. همچنین اسناد موقوفات روحانیون بارفروش دارای اطلاعات سودمندی درباره جایگاه اراضی کشاورزی در زندگی اقتصادی مردم، نام و بافت بازارها، فراوانی و نوع مشاغل، موقعیت مکانی و اهمیت اقتصادی کاروانسراها، واحدهای اندازه‌گیری زمین، ویژگی خانه‌ها و مصالح به‌کاررفته در آنها، لوازم زندگی مردم آن دوره، چگونگی پذیرایی از مردم در مراسم عزاداری، موقعیت برخی گروه‌ها و اقشار اجتماعی، نام روستاها و محله‌ها و گذرهای قدیمی شهرها، اسامی و موقعیت مکانی برخی تکایا، مساجد و حسینیه‌ها است که این امر می‌تواند در بازنمایی و بازسازی اوضاع اجتماعی و اقتصادی شهر بارفروش و تدوین تاریخ اقتصادی و اجتماعی ایران در دوره قاجار بسیار راهگشا باشد.

References

- Ādamiyat, Fereydoūn. (2006). The idea of progress and the rule of law in the Sepahsālār era, Tehrān: Kharazmī. [In Persian].
- Algār, Hamed. (1990). Religion and government in Irān, the role of scholars in the Qājār period, translated by Abolqāsem Sirī, Tehrān: Tos [In Persian].
- Bashīriyeh, Hossein. (1998). political sociology, the role of social forces in political life,

Tehrān: Ni [In Persian].

Document No. 101/M Document No. 140/A Document No. 160/A Document No. 57/A [In Persian].

Document No. 116/M [In Persian].

Document No. 127/M Document No. 591/M Document No. 81/A Document No. 228/M Document No. 141/M [In Persian].

Document No. 164/A [In Persian].

Document No. 20/No. Document No. 25/Sh [In Persian].

Document No. 21/X Document No. 7/X Document No. 7/D Document No. 3/Z [In Persian].

Document No. 244/A Document No. 43/A Document No. 7/B Document No. 34/H [In Persian].

Document No. 26/B Document No. 31/A Document No. 12/C Document No. 9/K [In Persian]. Document No. 26/A [In Persian].

Document No. 28/A Document No. 72/A Document No. 8/Y Document No. 66/A Document No. 149/M [In Persian].

Document No. 29/AD Document No. 122/AD Document No. 42/AD Document No. 27/AD [In Persian].

Document No. 33/M [In Persian].

Document No. 4/S [In Persian].

Document No. 5/G Document No. 19/S Document No. 12/S Document No. 15/S [In Persian].

Document No. 56/A Document No. 94/A Document No. 35/F Document No. 3/C [In Persian].

Document No. 58/A [In Persian].

Document No. 69/A Document No. 56/S Document No. 94/M Document No. 85/A [In Persian].

Document No. 7/R Document No. 1/R [In Persian].

Document No. 72/AD [In Persian].

Document No. 8/S. Document No. 187/S. Document No. 10/S. Document No. 108/S [In Persian].

Document No. 80/A [In Persian].

Documents of the Endowment and Charitable Affairs Administration of Babol:

Dusarsī, Kend. (1983). Irān in 1839-1840 AD, translated by Ehsān Eshrāghī, Tehrān: Enteshārāt Nashre dāneshgāhī [In Persian]

Elgar, Hāmed. (1980). the role of leading clergy in the constitutionalism movement, translated by Abūlqāsem Sirī, Tehrān: Tosan [In Persian].

Flanden, Eugene. (1945). Eugene Flanden's travelogue to Irān, ch. 3, translated by Hossein

- Noor Sādeghī, Isfahan: Eshraghī [In Persian]
- Fraser, James Bailey. (1985). *travelogue (known as winter travel)*, translated by Manouchehr Amirī, Tehrān: Tos [In Persian].
- Kamalī, Massoud. (2002). *Irān's Two Revolutions: Modernity, Civil Society and Class Struggle*, Tehran: Digar [In Persian].
- Khormojī, Mohammad Jaafar. (1984). *Al-Akhbar Naserī facts*, (Ch. 2), Tehrān: Ni [In Persian]
- Lambton, Ann. K. S, (2009). "Waqf dar Iran", translated by Ahmad Navāeī, Meshkāt, vol. 102, pp. 77-95 [In Persian].
- Lambton, Ann. who S. (1996). *Irān asre Qājār*, translated by Sīmīn Fasihī, Tehrān: Jāvadan Kherad [In Persian].
- Malcolm, Sir John. (1983). *Tārikhe Irān*, translated by Ismaīl bin Muhammad Alī Hirat (Vol. 2), Tehrān: Saadī bookstore [In Persian].
- Mostofī, Abdullah. (2005). *The narration of my life or the social and administrative history of the Qājār era*, vol. 1, Tehran: Zovar [In Persian].
- Rezaeī, Omid. (2011). *An Introduction to Sharia Documents of the Qājār Period*, Tehrān: Pežūhešgahe olome ensanī va motaleate farhangī [In Persian].
- Riahi Samani, Nader. (1999). *Endowment and the evolution of legislation in endowments*, (ch. 1), Shiraz: Navīd [In Persian].